

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstootmerk

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redaktie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE BESTRIJDING VAN DE LUCHTVERONTREINIGING : VERBODEN TERREIN VOOR DE GEMEENTELIJKE OVERHEDEN ?

Inleidende Beschouwingen.

1. Sinds het begin van het vorige jaar hebben een aantal gemeenteraden (o.a. deze van Anderlecht, Etterbeek, Vilvoorde, Hoboken, Hemiksem, Willebroek en Kluisbergen) getracht door het uitvaardigen van politieverordeningen op de luchtverontreiniging een bijdrage te leveren tot de bescherming van het leefmilieu. Hierbij stuitte zij echter op het verzet van de voogdijoverheden : de gemeentelijke verordeningen op de luchtverontreiniging werden geschorst door de provinciegouverneurs⁽²⁾ en, voor zover zij na deze schorsing niet werden ingetrokken, vernietigd bij koninklijk besluit⁽³⁾.

2. In dit artikel onderzoeken wij of de gemeente op het vlak van de luchtverontreiniging wel degelijk zo machteloos staat als deze schorsingen en vernietigingen laten uitschijnen.

In de eerste plaats wordt hierbij nagegaan of de gemeenteraad op het vlak van de bestrijding van de luchtverontreiniging al dan niet over enige verordnungsbevoegdheid beschikt. Dit impliceert de vraag of de schorsingen en vernietigingen van de verordeningen op de luchtverontreiniging regelmatig zijn, en dus, of de gemeenteraad, door het uitvaardigen van gelijksoortige verordeningen, zijn bevoegdheid overschrijdt, de wet schendt of handelt in strijd met het algemeen belang.

Op de tweede plaats onderzoeken wij over welke andere mogelijkheden dan het uitvaardigen van politieverordeningen de gemeente beschikt om op te treden tegen de luchtverontreiniging.

Wij gaan bij dit onderzoek uit van de analyse van enkele gemeentelijke politieverordeningen⁽⁴⁾ op de luchtverontreiniging en van erop betrekking hebbende schorsings- en vernietigingsbesluiten.

Vooraf herinneren wij eraan dat de wet van 26 juli 1971 de « beveiliging en bescherming van het leefmilieu » en de « bestrijding van het gerucht en de bezoedeling » toevertrouwt aan de agglomeraties en federaties van gemeenten. Daar deze bepaling geen invloed heeft op de omvang van deze bevoegdheid, zullen wij het hier, gemakkelijksheidshalve, enkel hebben over de gemeente.

Deel 1. — Gemeentelijke politieverordeningen op de luchtverontreiniging.

1. Inhoud en motivering van de politieverordeningen op de luchtverontreiniging uitgevaardigd door de gemeenteraden van Anderlecht, Vilvoorde, Hemiksem, Hoboken, Willebroek en Kluisbergen en van de erop betrekking hebbende schorsings- en vernietigingsbesluiten.

Anderlecht, Hemiksem, Hoboken⁽¹⁾ en Vilvoorde.

3. De eerste gemeente waar in de loop van vorig jaar een verordening op de luchtverontreiniging uitgevaardigd werd, was Anderlecht. De gemeenteraden van Hoboken, Hemiksem en Vilvoorde lieten zich blijkbaar door de bepalingen hiervan inspireren en vaardigden een bijna identiek besluit uit⁽⁵⁾.

Op de eerste plaats verbieden deze verordeningen iedere installatie voor nijverheidsdoeleinden, verwarming of verbranding die als brandstof minerale oliën⁽⁶⁾ gebruikt en een capaciteit heeft van meer dan 100.00 cal/u. Het college van burgemeester en schepenen wordt echter gemachtigd afwijkingen toe te staan gedurende een overgangperiode evenals voor hulpverwarmingsinstallaties welke enkel in gebruik gesteld worden in geval van onderbreking in de levering van de toegelaten brandstof. Ook krijgt het college de opdracht⁽⁷⁾ of de bevoegdheid⁽⁸⁾ vergunningen te weigeren voor de installatie van vergaarbakken van minerale oliën met een inhoud van meer dan 3000 l.

De gemeenteraad van Anderlecht voegt daar, meer algemeen, aan toe dat ook « elke instelling waarvan de activiteit voor de buurt walgelijke, hinderlijke of schadelijke uitwasemingen tot gevolg heeft, verboden is.

4. Deze vier verordeningen (uitgevaardigd op grond van de wet van 28 december 1964 cp de bestrijding van de luchtverontreiniging) werden geschorst door de provinciegouverneur⁽⁹⁾. Na de schorsing trok de gemeenteraad van Anderlecht zijn besluit in. De andere verordeningen werden gehandhaafd, doch vernietigd bij koninklijk besluit, op grond van onbevoegdheid van de gemeenteraad :

« overwegende dat het koninklijk besluit van 26 maart 1971 bepaalde van de aldaar geldende normen inzake voor verbrandingsinstallaties wordt verwekt en het koninklijk besluit van 26 juli 1971 tot oprichting van zones voor speciale bescherming tegen luchtverontreiniging op het door de kwestieuze verordening van de gemeenteraad van Hemiksem bestreden terrein reeds verordenend optreden en de bevoegdheden verdelen » (¹⁰).

Willebroek.

5. De gemeenteraad van Willebroek pakte het probleem grondiger aan en vaardigde op 19 oktober 1971 meteen vier verordeningen uit welke betrekking hebben op de voornaamste bronnen van de luchtverontreiniging: het autoverkeer, de huisbrand en de industrie.

Een eerste verordening sluit aan bij het koninklijk besluit van 26 juli 1971 waarbij speciale beschermingszones tegen de luchtverontreiniging worden ingesteld en tracht bepaalde van de aldaar geldende normen inzake voor verwarming te gebruiken brandstoffen ook op het grondgebied van Willebroek (dat niet begrepen is in een van de bijzondere beschermingszones) van toepassing te maken. Verboden wordt het gebruik van turf, bruinkool, niet-rookloze kolenagglomeraten en van afvalstoffen van welke aard ook. Verder wordt bepaald dat het zwavelgehalte van vloeibare of vaste brandstoffen niet meer dan 1,5 % mag bedragen (¹¹).

Een tweede verordening betreft de emissie van « restgassen » door nijverheidsinstallaties. Verboden zijn « uitlaatinstallaties van restgassen, die afkomstig zijn van een nijverheid, voor zover de concentratie van de in de lucht geloosde gassen en stoffen, aan de grond gemeten », bepaalde grenswaarden overschrijdt. Voor zwaveldioxyde, stikstofperoxyde en stof werden de grenswaarden in het reglement zelf bepaald. Voor andere scheikundige stoffen is de grenswaarde « 1/20e van de toelaatbare limietwaarden gepubliceerd in het Arbeidsblad, maart 1970, bladz. 474/488 ».

Het derde reglement legt aan de bestuurders van motorvoertuigen die moeten wachten voor de ophaalbrug over het zeekanaal, de verplichting op de motor van hun voertuig stil te leggen.

6. Deze drie verordeningen, uitgevaardigd op grond van het decreet van 16-24 augustus 1790 betreffende de rechterlijke organisatie en de wet van 28 december 1964 betreffende de bestrijding van de luchtverontreiniging, werden geschorst door de gouverneur van de provincie Antwerpen (¹²) en vernietigd bij koninklijk besluit van 2 februari 1972 op grond van hun strijdigheid met het algemeen belang en van de onbevoegdheid van de gemeenteraad, welke zou volgen uit de bepalingen van de wet van 28 december 1964 (¹³).

7. De vierde verordening van de gemeenteraad van Willebroek is een aanvulling van de gemeentelijke bouwverordening en werd dus op de eerste plaats uitgevaardigd op grond van art. 60 van de wet op de ruimtelijke ordening en stedenbouw van 29 maart 1962. Zij bepaalt dat schoorstenen van nijverheidsinstallaties langswaar zwaveloxyde- of stikstofhoudende restgassen worden afgevoerd, tenminste 60 m. hoog moeten zijn. Bestaande schoorstenen moeten binnen het jaar op kosten van de eigenaar opgetrokken worden tot de vereiste hoogte. Dit besluit werd noch geschorst noch vernietigd (¹⁴).

Kluisbergen.

8. De verordening op 3 september 1971, uitgevaardigd

door de gemeenteraad van Kluisbergen, tenslotte, verbiedt de verbranding van « pitch en andere residuele brandstoffen ». Ook de verbranding van « fuell-produkten waarvan het zwavelgehalte meer dan 2 % bedraagt » wordt verboden « zodra deze verbranding de 50 ton per dag overschrijdt ».

Na schorsing door de gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen (¹⁵) werd de verordening (uitgevaardigd op grond van het decreet van 16-24 augustus 1790) ingetrokken.

Hoboken (II).

9. Na de schorsing en vernietiging van zijn eerste politieverordening op de luchtverontreiniging, vaardigde de gemeenteraad van Hoboken, op het einde van de maand maart 1972, een nieuw besluit uit, waarbij alle nieuwe installaties voor huisverwarming welke minerale oliën als brandstof gebruiken en een capaciteit hebben van meer dan 15.000 cal. aan de controle van het college van burgemeester en schepenen worden onderworpen. Voor dergelijke installaties is een attest vereist waaruit blijkt dat zij technisch in orde zijn. Oordeelt het college dat dit niet het geval is, dan kan de installatie geweigerd worden.

Dit nieuwe besluit beroept zich niet meer op de wet van 28 december 1964, doch werd als aanvulling van de gemeentelijke bouwverordening uitgevaardigd op grond van de wet op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw. Het was noch geschorst noch vernietigd op het ogenblik dat deze studie werd opgesteld.

10. In wat volgt zullen wij de geldigheid van de hier vermelde gemeentelijke politieverordeningen onderzoeken. Aan de hand van deze concrete gegevens willen wij tevens tot een meer algemene omschrijving trachten te komen van de bevoegdheid van de gemeenteraad inzake de bestrijding van de luchtverontreiniging.

Eerst behandelen wij de vraag of de gemeenteraad, door het uitvaardigen van deze verordeningen materiële wetsbepalingen of wettelijke bevoegdheidsregelingen schendt. Daarna besteden wij kort aandacht aan de mogelijke strijdigheid met het algemeen belang van deze verordeningen.

II. De wettelijkheid van de gemeentelijke politieverordeningen op de luchtverontreiniging.

A. Algemeen.

11. Op grond van de gemeentewet is de gemeenteraad in principe bevoegd alles te regelen wat van plaatselijk belang (¹⁶) is. Politieverordeningen kan hij echter slechts uitvaardigen op grond van een uitdrukkelijke bevoegdheidsopdracht: « de gemeentelijke politieverordening of -beslissing is alleen dan wettelijk wanneer haar voorwerp betrekking heeft op een aangelegenheid die geregeld wordt door de wetten die aan de gemeenten bepaalde bevoegdheden hebben opgedragen » (¹⁷).

12. De decreten van 14 december 1789 betreffende de samenstelling van de gemeentebesturen en van 16-24 augustus 1790 betreffende de rechterlijke organisatie, vormen de basis voor de algemene verordenende politiebevoegdheid van de gemeenteraad.

Art. 50 van het decreet van 1789 belast de gemeenteraad ermee « de inwoners een flink politietoezicht (te) laten genieten, namelijk in verband met de reinheid, salubriteit, de veiligheid en de rust in de straten en de openbare gebouwen » (¹⁸). Deze algemene omschrijving wordt gepreciseerd in art. 3 van titel XI van het decreet van 16-24

augustus 1790, waarvan enkel de eerste en vijfde paragraaf hier van belang zijn. Krachtens deze bepalingen is de gemeenteraad bevoegd politieverordeningen uit te vaardigen met betrekking tot: «1° alles wat het veilig en gemakkelijk verkeer op de straten, kaden, openbare plaatsen en wegen betreft, met inbegrip van het rein houden, het verlichten, het wegruimen van belemmeringen, het afbreken of herstellen van bouwvallige gebouwen, het verbod van uitstalling op vensters of andere delen der gebouwen waardoor gevaar kan ontstaan, en het verbod iets naar buiten te werpen dat de voorbijgangers kan kwetsen of benadelen, ofwel schadelijke uitwasemingen kan verwekken», evenals met betrekking tot «5° de zorg om door gepaste maatregelen te voorkomen en door de uitreiking van de nodige hulpmiddelen te doen ophouden, de ongevallen en openbare rampen, zoals brand, besmettelijke ziekten bij mens en vee»⁽¹⁹⁾.

Deze bepalingen maken de gemeenteraad bevoegd politieverordeningen uit te vaardigen ter bescherming van de volksgezondheid, ook indien deze door luchtverontreiniging in het gedrang wordt gebracht⁽²⁰⁾. Dit betekent meteen ook dat de gemeenteraad bevoegd is, met het oog op de volksgezondheid, de bronnen van luchtverontreiniging te reglementeren⁽²¹⁾. Dit was, volgens Seresia, oorspronkelijk ook het geval voor wat de gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke inrichtingen betreft⁽²²⁾.

De bevoegdheid het verkeer te reglementeren wordt overigens uitdrukkelijk erkend door het decreet van 1790. Dit decreet bevestigt ook de bevoegdheid van de gemeente om de bouwwerken te reglementeren met het oog op de veiligheid en de gezondheid van de inwoners.

13. De wetgever kan natuurlijk de bij deze decreten aan de gemeente toegekende politiebevoegdheid uitbreiden, of, wat meer voorkomt, beperken. Daar de centrale vraag in deze studie is of de bevoegdheid van de gemeenteraad in verband met de luchtverontreiniging beperkt werd of niet, is het nodig de algemene principes op dit punt hier duidelijk in herinnering te brengen.

Een beperking van de bevoegdheid van de gemeenteraad volgt op de eerste plaats uit het feit dat de wetgever zelf een regeling uitwerkt voor een bepaalde materie. Voor zover de wettelijke regeling hetzelfde doel nastreeft en betrekking heeft op hetzelfde voorwerp als de aan de gemeente toegekende bevoegdheid, wordt deze laatste beperkt tot het uitvaardigen van aanvullende verordeningen welke de wettelijke normen vervolledigen met het oog op de door de wetgever niet voorziene plaatselijke omstandigheden⁽²³⁾.

De politiebevoegdheid van de gemeenteoverheid wordt echter meestal beperkt door het feit dat de wetgever bepaalde materies welke oorspronkelijk tot de bevoegdheidssfeer van de gemeente behoorden aan andere instanties (meestal de Koning) toevertrouwt. Met Dembour⁽²⁴⁾ kunnen wij hier drie gevallen onderscheiden.

a) Het ligt voor de hand dat de gemeente haar bevoegdheid verliest indien de wetgever duidelijk zijn wil te kennen heeft gegeven deze te beperken of uit te sluiten⁽²⁵⁾ of om bepaalde materies exclusief aan andere dan gemeentelijke instanties toe te vertrouwen. In bepaalde van deze gevallen echter kent de wetgever de gemeenteoverheid aan zekere aanvullende verordnungsbevoegdheid toe⁽²⁶⁾.

b) Kan aan de andere kant vastgesteld worden dat de wetgever de bevoegdheid van de gemeente heeft willen handhaven⁽²⁷⁾, ondanks het feit dat hij ook aan andere instanties een politiebevoegdheid heeft toegekend, dan is het duidelijk dat de gemeente haar autonome politiebevoegdheid blijft behouden, met als enige beperking dat haar verordeningen niet strijdig mogen zijn met wetten of reglementen van algemeen bestuur.

c) Moeilijker is de situatie waar de wil van de wetgever

de bevoegdheid van de gemeentebesturen te handhaven of uit te sluiten niet duidelijk kan vastgesteld worden. Dit door Dembour⁽²⁸⁾ uitvoerig behandelde geval, lijkt echter vrij academisch. Normalerweise zullen de gewone interpretatiemethodes toelaten de wil van de wetgever te achterhalen. Het lijkt daarbij zeer onwaarschijnlijk dat de wetgever aan dit bevoegdheidsprobleem geen aandacht zou besteden^(29, 30).

14. Om uit te maken of de gemeenteraad bevoegd is, met het oog op de bestrijding van de luchtverontreiniging, politieverordeningen uit te vaardigen op het gebruik van bepaalde brandstoffen, op verbrandingsinstallaties, fabriekschouwen of het wegverkeer, moet dus nagegaan worden of de hem door de decreten van 1789 en 1790 toegekende bevoegdheden door latere wetgevingen werden uitgebreid of beperkt.

Met betrekking tot de hier behandelde materie, dient op de eerste plaats de wet van 28 december 1964 op de luchtverontreiniging vermeld te worden. Op grond hiervan werden een aantal normen uitgevaardigd in verband met bepaalde brandstoffen, «niet-industriële» verbrandingsinstallaties en de uitlaatgassen van autovoertuigen. Verder is het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming van rechtstreeks belang voor de door de industrie veroorzaakte vervuiling, terwijl de reglementering op het wegverkeer een paar bepalingen bevat welke ertoe strekken de verontreinigende werking van het autoverkeer tegen te gaan. Van groot belang tenslotte is de wetgeving op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening: deze laat een controle toe op de inplanting en constructie van verontreinigende inrichtingen.

In wat volgt, zullen wij deze wetgevingen onderzoeken in het licht van de hierboven uiteengezette principes.

B. De luchtverontreiniging in het algemeen: de wet van 28 december 1964.

15. De wet van 28 december 1964 op de bestrijding van de luchtverontreiniging is een kaderwet (welke zelf omzeggens geen materiële regelen bevat) waarbij de Koning gemachtigd wordt «om alle gepaste maatregelen te treffen ter voorkoming of bestrijding van de luchtverontreiniging». Deze bevoegdheidsdelegatie is zeer algemeen. In de koninklijke besluiten houdende vernietiging van drie van de vier verordeningen van de gemeenteraad van Willebroek⁽³¹⁾, wordt hieruit dan ook de onbevoegdheid van de gemeentelijke instanties afgeleid: «overwegende dat de voormelde wet van 28 december 1964 aan de Koning in de ruimste zin de bevoegdheid verleent om, in het nationaal vlak, de voorkoming en de bestrijding van de luchtverontreiniging te regelen; overwegende dat door de voormelde beslissing de gemeenteraad van Willebroek voorzieningen heeft getroffen die niet kunnen worden beschouwd als behorende tot de gemeentebelangen».

Naar onze mening echter kan de onbevoegdheid van de gemeenteraad niet zonder meer afgeleid worden uit de wet van 28 december 1964.

16. Op de eerste plaats is er geen uitdrukkelijke beperking van de perogatieven van de gemeenteraad. Evenmin wordt de Koning door een uitdrukkelijke bepaling exclusief bevoegd gemaakt: hij wordt enkel «gemachtigd» om «alle gepaste maatregelen te treffen» (art. 1) op een domein waarop zijn bevoegdheid vroeger blijkbaar niet zo uitgestrekt was.

De door de wet ingevoerde bevoegdheidsregeling maakt daarbij geen zo volledig, systematisch en gedetailleerd geheel uit dat het de tussenkomst van de gemeenteraad, gelet op de behandelde materie, impliciet zou uitsluiten. Afgezien van de algemene machtiging van de Koning blijft

zij immers beperkt tot een bepaling waarbij de Minister van Volksgezondheid, onder de andere ministers, « een coördinatiebevoegdheid en een residuaire bevoegdheid » toegekend wordt in verband met de « ter uitvoering van het eerste artikel vast te stellen koninklijke besluiten » (art. 3). Ook wordt deze Minister « belast met de coördinatie van de actie van de overheden ter bestrijding van de luchtverontreiniging » (art. 5). Wat deze coördinatiebevoegdheid precies inhoudt is echter niet duidelijk. De in artikel 5 geciteerde voorbeelden wijzen erop dat het op de eerste plaats gaat over een aantal materiële verichtingen zoals controlemaatregelen en onderzoekswerk, eerder dan over een verordnungsbevoegdheid.

17. Deze voorbereidende werken van de wet van 28 december 1964 echter, tonen duidelijk aan dat het de bedoeling van de wetgever was, zeer uitgebreide machten toe te kennen aan de Koning, doch zonder daarbij de oudere wetgevingen op te heffen welke aan andere overheden bepaalde bevoegdheden toekennen met betrekking tot de luchtverontreiniging⁽³²⁾.

Dit blijkt duidelijk uit de memorie van toelichting bij het wetsontwerp⁽³³⁾ waarin wordt vastgesteld dat, « wettelijke of verordnungsbepalingen (het) thans mogelijk (maken) een of andere vorm van luchtverontreiniging te bestrijden ». Meer bepaald wordt verwezen naar art. 552, 1° van het strafwetboek, art. 86, 1° van de wegcode, het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming en de bepalingen welke « betrekking hebben op het optreden van de Burgemeesters met het oog op de vrijwaring van de volksgezondheid op het grondgebied van hun gemeente, krachtens de decreten van 14 december 1789 en 16-24 augustus 1790 ». De regering stelde verder vast dat deze bepalingen leemten vertonen en onvoldoende aangepast waren en dat het « om deze leemte aan te vullen (...) aangewezen (is) een kaderwet uit te vaardigen die ruim en soepel genoeg is om de Regering in de mogelijkheid te stellen op de verschillende gebieden van de luchtverontreiniging op te treden en het hoofd te bieden aan de gevaren voor intoxicatie die de volksgezondheid bedreigen ». Andere passages uit de voorbereidende werken⁽³⁴⁾ wijzen in dezelfde richting.

18. Het feit dat de wetgever de bevoegdheden van de gemeente heeft gehandhaafd⁽³⁵⁾, betekent dus dat de gemeenteraad autonoom verordeningen kan uitvaardigen, op voorwaarde dat deze niet strijdig zijn met wetten of verordeningen van algemeen bestuur.

Vormt de door het centrale rijksbestuur uitgevaardigde reglementering echter een sluitend, gedetailleerd en samenhangend geheel, dan is er geen plaats meer voor een autonoom verordenend optreden van de plaatselijke overheid, daar elke afwijkende verordening in dit geval noodzakelijkerwijze strijdig is met normen van hoger bestuur⁽³⁶⁾. Het is dus tevens nodig te onderzoeken of de wet van 1964 met haar uitvoeringsbesluiten een soortgelijke, volledige en systematische reglementering uitmaakt.

19. Op grond van de wet van 28 december werd tot nu toe een zeer beperkt aantal uitvoeringsbesluiten uitgevaardigd.

a) Drie koninklijke besluiten hebben betrekking op de organisatie van de bestrijding van de luchtverontreiniging. Bij koninklijk besluit van 13 december 1966 en 27 mei 1968, wordt de Minister van Volksgezondheid belast met de erkenning « van de laboratoria en instellingen die belast zijn met de monsternemingen, ontledingen, proeven en onderzoeken, in het kader van de bestrijding van de luchtverontreiniging ». Bij een koninklijk besluit van 7 oktober 1971 aan de andere kant, wordt een interministeriële

coördinatiecommissie opgericht met een op de eerste plaats adviserende bevoegdheid. In zoverre haar een coördinatieopdracht werd toegekend, strekt deze zich enkel uit tot de initiatieven van de verschillende ministeriële departementen.

b) Een beperkt aantal besluiten hebben rechtstreeks betrekking op bepaalde bronnen van luchtverontreiniging.

Wat het autoverkeer betreft, werd, op grond van de wet van 1964, het koninklijk besluit van 8 november 1971 uitgevaardigd, waarbij het toegelaten gehalte aan koolmonoxyde in de uitlaatgassen der autovoertuigen op 4,5 % bepaald wordt. Voor het overige is de bereikte reglementering op de door het autoverkeer veroorzaakte luchtverontreiniging te situeren in het kader van de reglementering op het wegverkeer.

De luchtverontreiniging veroorzaakt door de huisbrand maakt het voorwerp uit van de koninklijke besluiten van 26 maart en 26 juni 1971.

Het besluit van 26 maart 1971 bepaalt dat de Minister van Volksgezondheid de technische specificaties zal vaststellen waaraan de verbrandingstoestellen moeten beantwoorden om gefabriceerd, ingevoerd of op de Belgische markt te kunnen worden gebracht. Het is echter enkel van toepassing op de « verbrandingstoestellen en verbrandingsuitrustingen voor de verwarming van lokalen » evenals op « al de andere verbrandingsinstallaties, met uitzondering van die welke noodzakelijk zijn voor de exploitatie van de vergunningsplichtige inrichtingen opgenomen in de bij het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming gevoegde lijst, of voor de exploitatie van andere in die lijst bepaalde inrichtingen ». De verontreiniging veroorzaakt door de industrie, valt dus buiten het kader van deze reglementering.

Het besluit van 26 juni 1971 aan de andere kant, stelt enkele normen in verband met voor verwarming te gebruiken brandstoffen. Deze normen gelden echter enkel voor bepaalde welomschreven « bijzondere beschermingsgebieden ». Met uitzondering van Hoboken en Anderlecht vallen de gemeenten welke de besproken verordeningen op de luchtverontreiniging uitvaardigen, buiten deze beschermingszones.

20. Enkel in verband met de reglementering op de huisbrand kan dus de vraag gesteld worden of de door de Koning uitgevaardigde maatregelen een zo volledig, samenhangend en systematisch geheel vormen dat elke gemeenteverordening hiermee noodzakelijkerwijze strijdig moet zijn.

De bepalingen van het koninklijk besluit van 26 juni 1971, zijn echter enkel van toepassing in bepaalde « speciale beschermingszones » tegen luchtverontreiniging.

Het spreekt vanzelf dat de gemeenteraden van de in deze beschermingszones gelegen gemeenten geen van het koninklijk besluit afwijkende reglementering kunnen uitvaardigen. De vraag rijst echter of hetzelfde geldt voor de gemeenten welke niet in deze zones gelegen zijn. Moeten deze zich zonder meer onthouden omdat de Koning beslist heeft hen niet op te nemen in de beschermingszones? Nochtans, zo hebben wij gezien, behouden de gemeenten in het kader van de wet van 1964, hun autonome verordnungsbevoegdheid. De Koning kan deze bevoegdheid niet (impliciet) beperken door hen niet in de beschermingszones op te nemen, tenzij de woorden « gemachtigd om alle gepaste maatregelen te treffen ter voorkoming of bestrijding van de luchtverontreiniging » (art. 1 van de wet van 1964) hem hiertoe de bevoegdheid zouden geven. Daar uit de voorbereidende werken blijkt dat het de bedoeling van de wetgever is de Koning nieuwe actiemiddelen te geven doch tegelijkertijd de bevoegdheid van de plaatselijke overheid te handhaven, kan deze extensieve interpretatie niet aanvaard worden. Wil de Koning aan

de buiten de beschermingszones gelegen gemeenten hun verordeningbevoegdheid ontnemen, dan kan hij dit enkel door ook voor deze gemeenten een samenhangende en volledige reglementering uit te vaardigen. Zolang dit niet gebeurd is, blijven deze gemeenten bevoegd om eigen verordeningen uit te vaardigen. Het besluit van de gemeenteraad van Willebroek waarbij bepaalde van de in de bijzondere beschermingszones geldende normen worden overgenomen, kan dus niet vernietigd worden op grond van de onbevoegdheid van de gemeenteraad.

Eenzelfde redenering kan gevolgd worden voor het reeds geciteerde besluit van 26 maart 1971, dat betrekking heeft op de verwarmingstoestellen voor lokalen en, in het algemeen, op alle « niet-industriële » verbrandingstoestellen. Dit besluit bepaalt dat deze verbrandingstoestellen, om gefabriceerd, ingevoerd of op de Belgische markt te kunnen worden gebracht aan bepaalde, door de Minister van Volksgezondheid in overleg met de Ministers van Economische Zaken en Arbeid vast te stellen specificaties zullen moeten voldoen. Eens deze specificaties vastgesteld, zullen de toestellen moeten verkocht worden met een begeleidende toelichting over de te gebruiken brandstoffen. Tenzij de Koning door het toekennen van bepaalde bevoegdheden aan de Minister van Volksgezondheid impliciet de bevoegdheid van de gemeenteraden zou kunnen beperken, wat niet het geval is, blijft de gemeente ook hier bevoegd om, bij het uitblijven van door de Minister van Volksgezondheid uitgevaardigde normen, zelf verordenend op te treden op het vlak van niet-industriële verbrandingstoestellen.

Het is dus niet uit de wet van 1964 en haar uitvoeringsbesluiten dat de onbevoegdheid van de gemeenteraad van Anderlecht, Vilvoorde, Hemiksem en Hoboken kan afgeleid worden om politieverordeningen uit te vaardigen welke enkel betrekking zouden hebben op niet-industriële verbrandingstoestellen.

C. De inplanting van de verschillende bronnen van luchtverontreiniging : de wetgeving op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening.

21. Op grond van de decreten van 1789 en 1790 was de gemeente oorspronkelijk bevoegd de bouwwerken te reglementeren in zoverre deze een weeslag hebben of kunnen hebben op het gemak en de veiligheid van het verkeer of op de openbare gezondheid.

Reeds vanaf het midden van de negentiende eeuw was de bestrijding van de luchtverontreiniging dan ook een van de motieven van de gemeentelijke bouwpolitie. Een ministeriële omzendbrief van 1853 bevestigde dat een van de taken van de gemeente bestond in het « éloigner des centres agglomérés les établissements dont les émanations insalubres peuvent compromettre la santé publique » (37).

De politieobjecten van de gemeentelijke bouwverordeningen werden echter uitgebreid (38) krachtens een wet van 28 mei 1914 : de gemeenteraad werd nu ook bevoegd verordeningen uit te vaardigen met het oog op de esthetiek der bouwwerken. Artt. 59 en 60 van de wet van 29 maart 1962 op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw bevestigden de bevoegdheid van de gemeenteraad om naast de Koning (39), « bouwverordeningen uit te vaardigen met het oog op de gezondheid, de stevigheid en de fraaiheid van de bouwwerken en op de beveiliging ervan tegen brand ».

De draagwijdte der bouwverordeningen werd opnieuw aanzienlijk uitgebreid door de wet van 22 december 1970. Volgens de bij deze wet ingevoerde nieuwe tekst van art. 59 van de wet op de Ruimtelijke Ordening en de Stedenbouw, bevatten de bouwverordeningen « alle nodige voorschriften », om te voorzien in :

1. De gezondheid, de stevigheid en de fraaiheid der bouwwerken, de installaties en hun omgeving, alsmede

hun veiligheid, met name de beveiliging tegen brand en overstroming ;

2. De instandhouding, de gezondheid, de veiligheid, de bruikbaarheid en de schoonheid van de wegen, hun toegangen en hun omgeving.

Hoewel de oude term « bouwverordeningen » behouden blijft, wordt de gemeenteraad in feite bevoegd tot het uitvaardigen van « algemene stedenbouwkundige voorschriften, wier voorwerp niet langer beperkt is tot eigenlijke bouwwerken » (40). Art. 59 spreekt uitdrukkelijk over « de bouwwerken, de installaties en hun omgeving » evenals « de wegen, hun toegangen en hun omgeving ».

22. De conclusie dringt zich dus op dat de gemeenteraad bevoegd is de inplanting en de uitvoering van een brede gamma van gebouwen, installaties en werken te reglementeren, ook met het oog op de bestrijding van de luchtverontreiniging. De voorbereidende werken van de wet van 22 december 1970 bevestigen dit laatste punt (41).

« Een commissie signaleert dat sommige gemeenten de strijd willen aanbinden tegen de luchtverontreiniging en op dat punt reglementerend wensen op te treden. Mogen zij dit doen door krachtens onderhavige bepaling bouwverordeningen vast te stellen en daarbij de vestiging en het gebruik van luchtbevuilende installaties te verbieden ?

Het antwoord van de Minister luidt bevestigend. Een van de doelstellingen van de wet, die wij in artikel 59 terugvinden, bestaat immers hierin dat de woningen en hun omgeving zowel als de openbare wegen en de omgeving ervan moeten beschermd worden uit een oogpunt van volksgezondheid. Bovendien kunnen de gemeenten steeds reglementerend optreden krachtens hun politierecht dat zij uitoefenen op grond van de oude decreten van 1789 en 1790... Er dient echter te worden onderstreept dat de bouwverordeningen betrekking hebben op de vestiging van installaties en niet op het gebruik ervan. »

23. Hoe breed de bevoegdheid van de gemeenteraad hier ook is, toch zullen de maatregelen ter bestrijding van de luchtverontreiniging getroffen op basis van artt. 59 en 60 van de wet op de stedenbouw beperkt in draagwijdte blijven.

Bouwverordeningen kunnen immers enkel betrekking hebben op de inplanting en de constructie van verontreinigende installaties. Ingevolge het tot stand komen van een bijzondere politie op de gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven (42) kunnen zij geen normen stellen voor de werking van deze installaties eens ze gebouwd zijn, noch voor inrichtingen waarvoor geen « gebouw » vereist is : « zij kunnen evenmin worden aangevoerd om de nietigheid te betwisten van de machtiging tot het installeren van mechanische werktuigen in bestaande gebouwen » (43). Bouwverordeningen gelden daarenboven enkel voor de toekomst : « Een na het verlenen van de bouwvergunning uitgevaardigd reglement inzake de bouwpolitie, laat de rechten van degenen die ze heeft bekomen onverkort » (44).

24. Herinneren wij er in dit verband ook aan dat de gemeenteraad krachtens art. 14-1 van de wet op de Ruimtelijke Ordening en de Stedenbouw, hetzij op eigen initiatief, hetzij binnen een door de Koning gestelde termijn, een algemeen en bijzonder plan van aanleg kan aannemen. Zonder op de procedure hiervoor te willen ingaan, willen wij erop wijzen dat een oordeelkundige ruimtelijke ordening een van de essentiële voorwaarden is voor een behoorlijk leefmilieu. Ook de bestrijding van de luchtverontreiniging hangt hiermee samen.

Herinneren wij er ook nog aan dat de bevoegdheden van de gemeenten met betrekking tot de bouwverordeningen en plannen van aanleg door de wet van 26 juli 1971 werden overgedragen aan de agglomeraties en federaties van gemeenten.

D. De industriële luchtverontreiniging. — Het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming.

25. Op grond van de wet van 1964 werden tot op heden geen besluiten uitgevaardigd met betrekking tot de door de industrie veroorzaakte luchtverontreiniging. De bestrijding hiervan geschiedt dus verder in het kader van de politie op de gevaarlijke, hinderlijke of ongezonde inrichtingen.

De wet van 5 mei 1888 en het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming duiden de organen aan welke op dit gebied een administratieve politiebevoegdheid hebben. Wij wezen er reeds op dat deze wetgeving niet werd opgeheven door de wet van 28 december 1964 ⁽⁴⁵⁾.

Het opstellen van algemene voorschriften, evenals de classificaties van de gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke bedrijven, behoort tot de bevoegdheid van de Koning ⁽⁴⁶⁾.

De bestendige deputatie daarentegen levert de exploitatievergunning af aan de bedrijven van de eerste klasse ⁽⁴⁷⁾. De exploitatievergunning voor inrichtingen van tweede klasse en voor tijdelijke inrichtingen wordt afgeleverd door het college van burgemeester en schepenen ⁽⁴⁸⁾. Het is van belang hierbij te onderstrepen dat de overheid welke de exploitatievergunning verleent, gebonden is door de wetgeving op de Ruimtelijke Ordening en de Stedebouw. Zo kan geen exploitatievergunning worden verleend in strijd met een gemeentelijke of algemene bouwverordening ⁽⁴⁹⁾ of met de bepalingen van een goedgekeurd plan van aanleg ⁽⁵⁰⁾.

Algemeen wordt aanvaard dat het algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming een systematisch uitgewerkte reglementering en bevoegdheidsregeling uitmaakt welke de verordeningsmacht van de gemeenteraad uitsluit ⁽⁵¹⁾. Op grond hiervan werden bij koninklijke besluiten van 16 juni 1955 en 4 december 1959 politieverordeningen vernietigd, welke waren uitgevaardigd door de gemeenteraden van Antwerpen, Sint-Agatha-Berchem en Oudergem ⁽⁵²⁾.

26. Het besluit dringt zich dus op dat de verordeningen van de gemeenteraden van Anderlecht, Vilvoorde, Hoboken en Hemiksem ongeldig zijn in zoverre zij betrekkinge hebben op de werking van bestaande inrichtingen welke onder toepassing vallen van het algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming. Hetzelfde geldt voor de verordening van de gemeenteraad van Willebroek op de uitlaatinstallaties voor restgassen.

E. De auto. — De reglementering op het wegverkeer.

27. De bevoegdheid van de gemeenteraad met betrekking tot het reglementeren van het wegverkeer wordt omschreven in de artt. 2 en 10 van het koninklijk besluit van 16 maart 1968 houdende coördinatie van de wetten op de politie op het wegverkeer (wet van 15 april 1964).

Op de eerste plaats beperkt art. 10 de autonome reglementeringsbevoegdheid van de gemeentelijke instanties tot toevallige gebeurtenissen: « voor zover de politie over het wegverkeer betrekking heeft op blijvende of periodieke toestanden, valt zij niet onder de bepalingen van de decreten van 17 december 1789 betreffende de inrichting van de gemeentebesturen, van 22 december 1789 betreffende de oprichting van de primaire en van de administratieve colleges en van 16 en 24 augustus 1790 op de rechterlijke organisatie. »

Artikel 1 bepaalt daarbij dat de Koning de algemene reglementen vaststelt betreffende de politie op het wegverkeer. Artikel 2 kent aan de gemeenteraden een aanvullende reglementeringsbevoegdheid toe, onder voorbehoud van artikel 3, krachtens hetwelk de Minister van Openbare Werken de aanvullende reglementen vaststelt welke betrekking hebben op de openbare wegen die tot grote rijkswegen behoren en de kruispunten waarvan een van die

openbare wegen deel uitmaakt. Enkel indien de bevoegde minister dat niet gedaan heeft, kunnen de gemeenteraden voor deze wegen of kruispunten aanvullende reglementen vaststellen.

De gemeenteraad heeft dus de bevoegdheid de algemene reglementen op het wegverkeer aan te vullen. De met dit doel uitgevaardigde verordeningen mogen echter niet in strijd zijn met de normen uitgevaardigd door hogere instanties. Zij mogen deze enkel vervolledigen teneinde tegemoet te komen aan bijzondere plaatselijke toestanden.

28. Het ligt voor de hand dat de door het autoverkeer veroorzaakte luchtverontreiniging op de eerste plaats afhankelijk is van de bouw en uitrusting der wagens ⁽⁵³⁾. Het betreft hier dus uiteraard punten welke onafhankelijk zijn van bijzondere plaatselijke toestanden. Er is dan ook in de regel geen mogelijkheid voor de gemeenteraden op dit punt aanvullende verordeningen uit te vaardigen.

Onder bepaalde omstandigheden echter kan de ernst van de door het autoverkeer veroorzaakte luchtverontreiniging mede bepaald worden door plaatselijke toestanden. Zo b.v. kan het langdurige stationair draaien van de motoren van voor een opgehaalde brug wachtende wagens een bijzonder sterke plaatselijke luchtverontreiniging veroorzaken. Hier kan de gemeenteraad opnieuw tussenkomen. Artikel 86, 1 van het algemeen reglement bepaalt immers dat « de voertuigen met eigen beweegkracht zódanig afgewerkt en onderhouden (moeten) zijn en bestuurd (moeten) worden dat zij niet op abnormale wijze verbrandingsafval op de weg laten vallen ... en ... geen rook ontwikkelen die de veiligheid van het verkeer kan hinderen of andere weggebruikers ongemak kan aandoen ». De politieverordening waarbij bepaald wordt dat de motoren van voor de brug over het zeekanaal te Willebroek stilstaande wagens tijdelijk moeten stilgelegd worden, kan dan ook gezien worden als een aanvullende verordening welke bepaalt hoe de wagens, met het oog op de bijzondere plaatselijke toestanden, moeten bestuurd worden om aan de vereisten van art. 3 te voldoen. Een dergelijke aanvullende verordening kan uitgevaardigd worden op grond van art. 2 en 3 van de gecoördineerde wetten op de politie van het wegverkeer ⁽⁵⁴⁾, onder voorbehoud van de aan de Minister van Openbare Werken toegekende bevoegdheid inzake grote rijkswegen.

III. De strijdigheid met het algemeen belang van de gemeentelijke politieverordeningen op de luchtverontreinigingen.

29. De gemeenteraad oefent zijn verordeningsbevoegdheid uit onder toezicht van de gouverneur en van de Koning: een besluit waarbij een gemeenteoverheid haar bevoegdheid te buiten gaat, de wet schendt of het algemeen belang schaadt, kan door de gouverneur geschorst ⁽⁵⁵⁾ en door de Koning vernietigd ⁽⁵⁶⁾ worden. In wat voorafgaat, hebben wij onderzocht of de gemeenteraad, bij het uitgevaardigen van politieverordeningen op de luchtverontreiniging zijn bevoegdheid te buiten gaat of de wet schendt. In wat volgt behandelen wij de mogelijke strijdigheid met het algemeen belang van deze verordeningen.

30. De toezichthoudende overheid beschikt over een zeer ruime bevoegdheid bij het beoordelen van de inhoud van het algemeen belang en de strijdigheid hiermee van een besluit van een gemeenteoverheid. Zij kan hierbij rekening houden niet enkel met het Rijksbelang, doch ook met ieder belang dat zij van hogere waarde acht dan het belang dat de vernietigde beslissing wilde dienen ⁽⁵⁷⁾. Vernietigingsbesluiten ontsnappen dan ook in ruime mate aan de controle van de Raad van State: deze kan zijn opvatting

over het algemeen belang immers niet in de plaats stellen van die van de toezichthoudende overheid.

De Raad van State houdt echter wel toezicht over de regelmatigheid van de vernietigingsbesluiten en meer bepaald van hun motivering ⁽⁶⁸⁾. Zo zal de Raad van State onderzoeken of de vernietigingsbesluiten wel degelijk betrekking hebben op een vastgestelde schending van het algemeen belang. De overweging dat het algemeen belang zou kunnen geschonden worden door de bestreden beslissing, acht de Raad van State niet voldoende ⁽⁶⁹⁾. Ook gaat de Raad van State na of de feiten waaruit de schending van het algemeen belang wordt afgeleid met de werkelijkheid overeenstemmen en of het vernietigingsbesluit uit deze feiten een logische conclusie trekt ⁽⁶⁹⁾.

31. Gezien de feitelijke appreciatiemacht waarover de toezichthoudende overheid beschikt is het onmogelijk hier meer in het algemeen te omschrijven wanneer een gemeenteraadsbesluit al dan niet strijdig is met het algemeen belang.

Het lijkt echter wel nuttig in het licht van de rechtspraak van de Raad van State even na te gaan of de schending van het algemeen belang regelmatig werd ingeroepen als argument voor de vernietiging van drie van de verordeningen van de gemeenteraad van Willebroek. Deze vernietigingen zijn immers mede gebaseerd op de overwegingen dat het noodzakelijk is inzake bestrijding van de luchtverontreiniging een eenvormig beleid te voeren, dat de gemeenteraadsbesluiten indruisen tegen die eis en dus strijdig zijn met het algemeen belang ⁽⁶¹⁾.

Het is niet volledig duidelijk dat de motivering van deze vernietigingsbesluiten zo moet begrepen worden als zou elk verordenend optreden van de gemeenteraad indruisen tegen het algemeen belang dat een eenvormig beleidsvoering vereist. Daar elk der vernietigingsbesluiten vermeldt dat «voormelde beslissing» indruist tegen een eenvormig beleid, zou men ook kunnen voorhouden dat de strijdigheid met het algemeen belang volgt uit de concrete inhoud van de verordeningen. Het lijkt echter waarschijnlijk dat de eerste idee gevolgd werd. Nergens wordt enig motief aangehaald op grond waarvan de individuele verordeningen strijdig zouden zijn met een eenvormig beleid. Zoals wij zullen zien is het ten aanzien van twee van de drie verordeningen trouwens onwaarschijnlijk dat zij eenvormig beleid zouden belemmeren ⁽⁶²⁾.

32. Indien de vernietigingsbesluiten uitgaan van de idee dat elk verordenend optreden van de gemeente strijdig is met het algemeen belang, druisen zij blijkbaar in tegen de wil van de wetgever en ontkrachten zij de wettelijke bevoegdheidsregeling. De wet van 28 december 1964 heeft de bevoegdheid van de gemeente immers gehandhaafd ⁽⁶³⁾. De wet van 22 december 1970 kent de gemeenteraad de bevoegdheid toe stedenbouwkundige voorschriften uit te vaardigen, ook met het oog op de bestrijding van de luchtverontreiniging ⁽⁶⁴⁾. De wet van 26 juli 1971 op de agglomeraties en federaties van gemeenten, tenslotte, onttrekt in art. 4 «de beveiliging en de bescherming van het leefmilieu, hierin begrepen de groene zones, de bestrijding van het gerucht en de bezoedeling, alsook de vernieuwing van het landschap» aan de gemeenten en kent deze bevoegdheden exclusief toe aan de agglomeraties en federaties ⁽⁶⁵⁾. De wetgever zelf heeft dus duidelijk de wil te kennen gegeven dat de plaatselijke overheden zich met de bestrijding van de luchtverontreiniging zouden inlaten. Een koninklijk besluit dat als algemeen principe stelt dat elk verordenend optreden van de gemeenteraad met betrekking tot de luchtverontreiniging strijdig is met het algemeen belang, miskent dus de wet.

33. Indien de vernietigingsbesluiten zich daarentegen be-

roepen op de strijdigheid van de individuele verordeningen met de eis van de eenvormige besluitvorming dan rijst op de eerste plaats de vraag of de eenvoudige vaststelling van deze strijdigheid, zonder motivering, kan volstaan. Bovendien lijken de feitelijke conclusies welke uit het principe van de eenvormige beleidsvoering worden gehaald, ten aanzien van twee van de verordeningen van de gemeenteraad van Willebroek, op zijn minst twijfelachtig. Het gaat immers niet op te beweren dat het strijdig is met een eenvormig beleid inzake luchtverontreiniging, te eisen dat de motor van voor een opgehaalde brug wachtende wagens wordt stilgelegd. De invloed van deze maatregel is immers louter plaatselijk en kan op geen enkele mogelijke wijze het uitvaardigen van algemene normen op de door het autoverkeer veroorzaakte luchtverontreiniging belemmeren ⁽⁶⁶⁾. De verordening op de voor verwarming te gebruiken brandstof aan de andere kant is omzeggens een copie van de in de bijzondere beschermingszones geldende normen. Ook hier is het onwaarschijnlijk dat het overnemen van deze bepalingen indruist tegen een «eenvormig» of gecoördineerd beleid.

Deel II. — Andere aktiemogelijkheden voor de gemeentelijke overheden.

34. In wat volgt onderzoeken wij of de gemeenteoverheden, ter bestrijding van de luchtverontreiniging, iets anders kunnen doen dan het uitvaardigen van politieverordeningen. Zonder in te gaan op de bevoegdheden welke de burgemeester heeft in uitzonderlijke omstandigheden (art. 94 van de gemeentewet) of ter uitvoering van wetten en verordeningen, bespreken wij hierna de mogelijkheden waarover de gemeentebesturen beschikken in het kader van de bouw- en exploitatievergunningen en bij het in concessie geven, verkopen of verhuren van gronden en gebouwen ⁽⁶⁷⁾.

I. De Bouwvergunning.

35. Ter verwezenlijking van een menswaardig leefmilieu volstaat het niet dat min of meer algemene normen worden vastgelegd in plannen van aanleg of bouwverordeningen. Het is tevens vereist dat in elk individueel geval ⁽⁶⁸⁾ rekening wordt gehouden met de eisen van een goede plaatselijke aanleg ⁽⁶⁹⁾. Het afleveren van de bouwvergunningen die deze goede plaatselijke aanleg moeten waarborgen, behoort normalerwijze tot de bevoegdheden van het college van burgemeester en schepenen.

36. De artt. 45 en 46 van de wet op de Ruimtelijke Ordening en de Stedebouw voorzien twee verschillende procedures voor het verlenen van de bouwvergunning.

Wanneer het perceel waarop de werken zullen worden uitgevoerd, niet gelegen is binnen een gebied dat het voorwerp uitmaakt van een goedgekeurd bijzonder plan van aanleg of een goedgekeurde verkaveling, kan het college de bouwvergunning slechts verlenen op eensluidend advies van de bevoegde ambtenaar van het bestuur van Ruimtelijke Ordening en Stedebouw. Een bouwvergunning kan hier dus slechts verleend worden indien de bevoegde ambtenaar gunstig advies uitbrengt. Is de ambtenaar daarbij van oordeel dat de vergunning aan bepaalde voorwaarden moet worden onderworpen, dan moeten deze door het college worden overgenomen. Bij gunstig advies echter, blijft het college bevoegd de vergunning te weigeren, voorwaarden op te leggen of door de ambtenaar voorgestelde voorwaarden te verzwaren ⁽⁷⁰⁾.

Het college kan daarentegen eigenmachtig een beslissing treffen indien het betrokken perceel wel gelegen is binnen een gebied dat het voorwerp uitmaakt van een goedgekeurd plan van aanleg of een goedgekeurde verkaveling. Het is echter niet verplicht de vergunning te

verlenen indien de aanvraag in overeenstemming is met de bepalingen van het plan van aanleg. Ook hier kan het college de vergunning weigeren of kunnen voorwaarden worden opgelegd.

37. Bij het weigeren van de vergunning of het opleggen van voorwaarden, moet het college natuurlijk binnen de perken blijven van de hem toevertrouwde politieobjecten. In het algemeen gaat het hier om het verzekeren van een goede plaatselijke aanleg. Meer in het bijzonder omvat dit de politieobjecten welke van oudsher aan de gemeenten zijn toevertrouwd: de veiligheid en gezondheid der bouwwerken (⁷⁴).

Aan de hand van de bouwvergunning kan de gemeente-overheid dus een controle uitvoeren op de inplanting van luchtverontreiniging veroorzakende vaste inrichtingen. Bovendien kan zij in elk individueel geval, ter bestrijding van de luchtverontreiniging, voorwaarden opleggen in verband met de bouw en uitrusting ervan (⁷⁵). Het ligt echter voor de hand dat dit in de praktijk enkel mogelijk is in grote gemeenten, welke beschikken over voldoende personeel en goed uitgeruste technische diensten (⁷⁶).

38. Het belang van de bouwvergunning voor de bestrijding van de door nieuwe bedrijven veroorzaakte luchtverontreiniging is des te groter daar bouw- en exploitatievergunning momenteel nog steeds los van mekaar staan en meestal afgeleverd worden door twee verschillende instanties. Indien de bouwvergunning verleend wordt vóór de exploitatievergunning en geen rekening houdt met milieuhygiënische factoren, kan de effectiviteit van de exploitatievergunning in het gedrang gebracht worden: « In de praktijk kan dit voor gevolg hebben dat de bedrijven verplicht worden kostelijke veranderingswerken uit te voeren » en, waar het om belangrijke bedrijven gaat, vooral « dat de overheid voor praktisch voldongen feiten wordt gesteld. » (⁷⁴).

Coördinatie tussen bouw- en exploitatievergunning is dus essentieel. Op zijn minst moeten de bedrijven bij het verlenen van de bouwvergunning reeds in kennis (...) gesteld worden van de normen « waarvan kan worden aangenomen dat ze verplichtende voorwaarden zullen worden in de exploitatievergunning » (⁷⁵).

II. De exploitatievergunning.

39. Wij zagen reeds dat de controle op de industriële luchtverontreiniging hoofdzakelijk te situeren is binnen het kader van het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming. Dit reglement vormt een systematisch, volledig en gedetailleerd geheel dat de verordenende bevoegdheid van de gemeenteraad uitsluit (⁷⁶). Het kent echter ook bepaalde bevoegdheden toe aan de burgemeester en het college van burgemeester en schepenen.

40. De exploitatievergunning voor bedrijven van de eerste klasse wordt afgeleverd door de bestendige deputatie. Het college van burgemeester en schepenen is bevoegd voor bedrijven van de tweede klasse en voor tijdelijke inrichtingen. Daar het hier om weinig hinderlijke inrichtingen gaat, is deze tussenkomst van de gemeenteoverheid in de praktijk van weinig belang.

Wij wezen er reeds op dat de overheid welke de exploitatievergunning verleent, gebonden is door de voorschriften inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw. Aan de hand van plannen van aanleg, bouwverordeningen en bouwvergunningen kan de gemeenteoverheid dus een invloed uitoefenen op de inplanting van de hinderlijke bedrijven.

41. De burgemeester is mede belast met het toezicht op vergunningsplichtige inrichtingen (⁷⁷). Hij moet zich op de

eerste plaats ervan vergewissen of de bedrijven over een geldige vergunning beschikken. Verder is hij belast met het toezicht op de inrichtingen van tweede klasse. Hij is bevoegd die inrichtingen te sluiten welke niet over een regelmatige vergunning beschikken of welke de in hun vergunning opgenomen voorwaarden niet naleven. Bij bedrijven van de eerste klasse kan dit laatste enkel mits goedkeuring van de bestendige deputatie.

Ook kan de burgemeester, zo een gevaar de veiligheid van de gezondheid van het personeel of van de geburen bedreigt en zo het bedrijfshoofd weigert in te gaan op de onderrichtingen van de bevoegde technische ambtenaar, op verslag van laatstgenoemde, de stopzetting of de voorlopige sluiting van het bedrijf bevelen. De burgemeester kan dit, in het kader van het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming, echter niet op eigen initiatief, doch enkel op verslag van de bevoegde technische ambtenaar.

III. Concessie, verkoop of verhuur van gronden of gebouwen.

42. In ruime mate is de industrie voor haar inplantingen aangewezen op concessies van openbare instanties. In het Antwerpse havengebied bv., zijn de meeste bedrijven gevestigd op gronden welke zij van het Stadsbestuur in concessie kregen. Dergelijke concessieovereenkomsten bieden de gemeentelijke overheden de mogelijkheid de op hun grondgebied gevestigde bedrijven aan bepaalde milieu-hygiënische normen te onderwerpen.

In de Antwerpse concessieovereenkomsten wordt hiervan gebruik gemaakt. « Bij het in vergunning geven van grond aan bedrijven wordt in de basisvergunningsakte een clause opgenomen waarbij aan het bedrijf opgelegd wordt de nodige maatregelen te treffen om geuren en luchtverontreiniging te voorkomen of te bestrijden. Bovendien behoudt de stad zich het recht voor om aan de bedrijven de meest moderne methodes ter bestrijding van geuren en luchtverontreiniging op te leggen » (⁷⁸). Teneinde toe te laten snel de nodige veiligheidsmaatregelen te treffen, wordt aan de bedrijven ook de verplichting opgelegd om elke toestand, of gebeurtenis van aard gevaar te brengen onmiddellijk ter kennis te brengen van de veiligheidsdiensten van de stad (⁷⁹). De mogelijkheid om dergelijke clausules in te lassen (of, effectief toe te passen) is echter zeer dikwijls evenzeer beperkt om politieke en economische redenen: « In de praktijk zijn deze beperkende voorwaarden natuurlijk ook afhankelijk van de concurrentievoorwaarden opgedrongen door de normen die andere gemeentebesturen, die kandidaat zijn voor identieke nijverheidsvestigingen, voorstellen » (⁸⁰).

43. Een analoge mogelijkheid om milieubeschermende maatregelen te treffen bestaat bij de verkoop of verhuur van onroerende goederen.

Waar het om door openbare instanties aangelegde en uitgeruste industrieterreinen gaat, bepaalt art. 32 van de wet op de economische expansie, dat de verkoopakte clausules moet bevatten die preciseren « de economische bedrijvigheden die op de grond dienen uitgeoefend alsmede de andere voorwaarden van zijn gebruik ». In deze kontrakten (⁸¹) komen echter meestal geen milieu-bepalingen voor. Ook hier wellicht, speelt de onderlinge concurrentie tussen de promotors van industrieterreinen een rol.

Ook ter bestrijding van door huisbrand veroorzaakte luchtverontreiniging kan van deze mogelijkheid gebruik gemaakt worden. In die zin vulde de Gentse gemeenteraad in de loop van maart 1972 het lastboek voor de verkoop van stadsgronden aan met een bepaling waarbij de kopers en latere verkrijgers van deze gronden, bij wege van erfdiensbaarheid (⁸²) ten algemene nutte, verplicht wor-

den voor centrale stookinstallaties voor verwarming van lokalen of warmwaterproductie enkel gebruik te maken van aardgas, electriciteit of stadsverwarming.

Besluit.

44. De gemeenteoverheden staan dus geenszins machteloos op het vlak van de bestrijding van de luchtverontreiniging.

Op de eerste plaats is de gemeenteraad in principe bevoegd terzake politieverordeningen uit te vaardigen.

Wel werd zijn oorspronkelijke bevoegdheid op een aantal punten beperkt. Dit is onder meer het geval wat de eigenlijke exploitatie van «gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke inrichtingen» betreft. Ook wat het autoverkeer betreft, kan de gemeenteraad niet veel meer doen dan dit op bepaalde plaatsen verbieden of de verplichting opleggen de motoren onder bepaalde omstandigheden stil te leggen. Inzake huisbrand tenslotte, moeten de gemeenteraden van de in de bijzondere beschermingszones gelegen gemeenten zich ervan onthouden normen te stellen voor de voor verwarming te gebruiken brandstoffen.

In verband met de bouwpolitie en de stedenbouw aan de andere kant, werd de bevoegdheid van de gemeenteraad aanzienlijk uitgebreid door de wet van 22 december 1970. Wat de inplanting en constructie van bouwwerken en andere installaties betreft, heeft de gemeenteraad dus een brede bevoegdheid.

Tenslotte kan de gemeenteraad milieu-hygiënische bepalingen laten opnemen in overeenkomsten voor de concessie of verkoop van onroerende goederen van de gemeente.

Noteren wij ook nog dat het argument dat elk verordenend optreden van de plaatselijke overheden strijdig is met het algemeen belang, zeker niet in overeenstemming is met de door de wetgever gehuldigde opvattingen.

Ook het college van burgemeester en schepenen en de burgemeester zelf kunnen een bijdrage leveren in de bestrijding van de luchtverontreiniging, door het opnemen van de nodige bepalingen in bouw- en exploitatievergunningen, door de luchtverontreiniging veroorzakende inrichtingen aan een regelmatig toezicht te onderwerpen en door vervolgingen in te stellen telkens overtredingen van de geldende normen worden vastgesteld.

Alles samen genomen, is het dus in het kader van de wetgeving op de Ruimtelijke Ordening en Stedenbouw dat de gemeentelijke overheid op de meest effectieve manier tegen de luchtverontreiniging kan optreden. Plannen van aanleg, bouwverordeningen en bouwvergunning maken een controle mogelijk op de inplanting van nieuwe bronnen van luchtverontreiniging. In reeds bestaande agglomeraties brengt dit natuurlijk niet veel aarde aan de dijk; daar is de draagwijdte van maatregelen welke de gemeente kan treffen dan ook beperkter.

Zolang er echter van een actief milieubeleid op nationaal vlak geen of weinig sprake is, is elke maatregel van de plaatselijke besturen, hoe beperkt ook in draagwijdte, een stap vooruit.

45. Zonder hier een kritisch onderzoek te willen wijden aan de volledigheid van de wetgeving op de luchtverontreiniging of aan de maatregelen welke werden getroffen om de economische weerslag ervan op te vangen, willen wij één belangrijke lacune in de huidige politiek terzake onderstrepen: de bestrijding van de luchtverontreiniging staat te zeer los van de maatregelen getroffen in het kader van de wetgeving op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw.

Nochtans gaat het hier om het beheer en de bescherming van hetzelfde milieu. De noodzaak tot coördinatie

van de ruimtelijke ordening en de bestrijding van de luchtverontreiniging ligt dan ook voor de hand; zij werd onderstreept in resolutie 70⁽¹⁾ van het Ministercomité van de Raad van Europa.

Dat er in de Belgische wetgeving een gebrek aan coördinatie is blijkt b.v. uit het feit dat voor de uitwerking van de ruimtelijke ordening een ruim beroep gedaan wordt op de medewerking van de plaatselijke overheid; wat de bestrijding van de luchtverontreiniging betreft, schijnt de regering daarentegen van oordeel dat elke tussenkomst van de plaatselijke overheid uit den boze is. Vooral bij de vestiging van nieuwe bedrijven, heeft dit gebrek aan coördinatie funeste gevolgen. De gemeenten moeten oordelen over hun inplanting en de constructie, de bestendige deputatie over hun werking. Het zou wellicht een grote stap vooruit betekenen indien eenzelfde instantie bevoegd gemaakt werd om én de bouwvergunning én de exploitatievergunning van hinderlijke inrichtingen te verlenen.

H. BOCKEN

*Assistent aan de Rijksuniversiteit te Gent
Lector aan de Economische Hogeschool te Hasselt.*

(1) Volgens gegevens verstrekt door de bevoegde ministeriële diensten, zijn dit de enige gemeenten met meer dan 10.000 inwoners welke, in de loop van 1971 en 1972, een politieverordening op de luchtverontreiniging hebben uitgevaardigd. Wij hebben geen gegevens over gelijkaardige politieverordeningen uitgevaardigd door gemeenten met minder dan 10.000 inwoners (de provinciegouverneurs zijn bevoegd de besluiten van overheden van deze gemeenten te vernietigen).

(2) De Minister van Binnenlandse Zaken heeft de provinciegouverneurs verzocht alle gemeentelijke politieverordeningen op de luchtverontreiniging ten voorbehoudende titel te schorsen. Cfr. infra, noot 62. Tot nu toe ontsnapte slechts één verordening op de luchtverontreiniging (uitgevaardigd als aanvulling van de gemeentelijke bouwverordening) definitief aan de schorsing. cfr. infra nr. 7.

(3) Niet alle gemeentebesturen legden zich zonder meer bij deze toestand neer. Op het einde van de maand maart 1972 vaardigde de gemeenteraad van Hoboken een nieuwe verordening uit, met een beperktere draagwijdte en een andere juridische grondslag dan de eerste. De gemeente Willebroek van haar kant, ging op 3 mei 1972 in beroep bij de Raad van State tegen de besluiten houdende vernietiging van twee van haar gemeenteraadsverordeningen.

(4) Deze van Anderlecht, Vilvoorde, Hoboken, Hemiksem, Willebroek en Kluisbergen. Bij het opstellen van deze studie hadden wij de tekst van de verordening van de gemeenteraad van Etterbeek niet in ons bezit.

(5) Gemeenteraad van Anderlecht, zitting van 27 mei 1971. De verordeningen van Hoboken, Hemiksem en Vilvoorde werden uitgevaardigd, respectievelijk op 18 juni, 26 september en 10 november 1971.

(6) In de verordening van de gemeenteraad van Vilvoorde wordt ook pitch uitdrukkelijk vermeld.

(7) Vilvoorde, Hoboken, Hemiksem.

(8) Anderlecht.

(9) De schorsingsbesluiten van de gouverneur van de provincie Antwerpen zijn op de eerste plaats gebaseerd op de onbevoegdheid van de gemeenteraad. Niet de gemeenteraad maar de Koning wordt door de wet van 28 december 1964 gemachtigd de nodige maatregelen te treffen ter bestrijding van de luchtverontreiniging; deze wet kent geen aanvullende bevoegdheid toe aan de gemeentebesturen; tenslotte blijkt uit het geheel van deze wetgeving dat zij erop gericht is een sluitend geheel te vormen dat de verordenende tussenkomst van de gemeentebesturen uitsluit.

Verder stelt de gouverneur vast dat de geschorste verordeningen ook toepasselijk zijn op installaties welke zo zijn ingericht dat zij geen luchtverontreiniging veroorzaken, zodat zij verder reiken dan de bescherming van de volksgezondheid.

Tenslotte wijst de gouverneur erop dat de verordeningen de bevoegdheid beperken welke het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming aan het college toekent in het kader van de politie op de hinderlijke bedrijven.

De preciese motivering van de schorsingsbesluiten van de gouverneur van Brabant is ons niet bekend.

(10) Koninklijk besluit van 15 oktober 1971, houdende vernietiging van de verordeningen van de gemeenteraad van Hemiksem. De verordening van Hoboken werd ver-

nietigd bij koninklijk besluit van dezelfde datum. Wat Vilvoorde betreft, was er bij het opstellen van deze studie nog geen vernietigingsbesluit uitgevaardigd.

(11) Het koninklijk besluit van 26 juli 1971 stelt 1% als maximum.

(12) Niet de gemeenteraad maar de Koning is gemachtigd de nodige maatregelen te treffen ter bestrijding van de luchtverontreiniging; de wet kent geen aanvullende bevoegdheid toe aan de gemeenteoverheid; uit het geheel van de wetgeving blijkt tenslotte dat zij erop gericht is een sluitend geheel te vormen dat de tussenkomst van de gemeentebesturen uitsluit.

(13) Op 3 mei 1972 stelde de gemeente Willebroek bij de Raad van State beroep in tegen de vernietiging van de eerste twee verordeningen.

(14) Hoewel de termijnen van schorsing en vernietiging verspreken zijn, blijft het besluit, als aanvulling aan de bouwverordening echter onderworpen aan het advies van de Bestendige Deputatie en de goedkeuring door de Koning.

(15) In het schorsingsbesluit onderzoekt de gouverneur eerst of de verordening al dan niet strijdig is met het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming of met de wet van 28 december 1964 op de bestrijding van de luchtverontreiniging.

Wat het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming betreft, is er geen probleem, aldus het schorsingsbesluit. Dit Algemeen Reglement heeft immers niet de bescherming tegen de luchtverontreiniging op het oog, doch wel de «veiligheid van de in de gevaarlijke inrichtingen tewerkgestelde arbeiders evenals deze van de onmiddellijke omgeving».

Inzake de wet op de bestrijding van de luchtverontreiniging stelt de gouverneur vast dat de nodige uitvoeringsbesluiten nog niet werden uitgevaardigd of geen betrekking hebben op het grondgebied van de gemeente Kluisbergen. Hij is echter tevens van oordeel dat het «bij ontstentenis van een algemene wetgeving (...) niet wenselijk is dat alle gemeentebesturen eigen en dus wellicht van elkaar afwijkende reglementeringen inzake luchtverontreiniging zouden uitvaardigen».

Indien hij de bevoegdheid van de gemeenteraad van Kluisbergen in principe toch schijnt te erkennen, is dit omdat de verordening «ingegeven is door een uitzonderlijke toestand, die een ernstig gevaar voor de volksgezondheid inhoudt» en omdat «de gemeenteraad de bevoegdheid om dergelijke uitzonderingstoestanden te reglementeren, put in artikel 3, quinto van het decreet van 16-24 aug. 1790». Uit de in het schorsingsbesluit uiteengezette motieven zou dus kunnen afgeleid worden dat de gemeenteraad, volgens de gouverneur, bevoegd is politie-verordeningen op de luchtverontreiniging uit te vaardigen, doch enkel indien er zich een uitzonderingstoestand voordoet die een ernstig gevaar voor de volksgezondheid inhoudt.

Het gemeenteraadsbesluit wordt tenslotte toch geschorst omdat het strijdig is met art. 90, 12° van de gemeentewet in zoverre het bepaalde uitvoeringsbevoegdheden opdraagt aan het college van burgemeester en schepenen in plaats van aan de burgemeester. Verder is de gouverneur van oordeel dat de technische normen vooropgesteld in het reglement, te algemeen of onnodig streng zijn («residuele brandstoffen» is te algemeen: de hoeveelheid par dag verbrande stoffen is irrelevant; het toegelaten zwavelgehalte van 2% is lager dan dat aanvaard door de Technische Commissie voor de Bescherming van het Leefmilieu). In het schorsingsbesluit wordt overigens een alternatieve formule gesuggereerd: «Het verbranden van fuellprodukten waarvan het zwavelgehalte meer dan 2,75% bedraagt, is verboden op het grondgebied van de gemeente Kluisbergen».

(16) Zoals dit door de wetgever gekwalificeerd werd: A. Mast, *De specifieke inhoud van het gemeentelijk belang*, T.B.W., 1967, p. 346.

(17) A. Mast, op. cit., p. 348. Zie ook R. Dembour, *Droit Administratif*, 1970, p. 306 en referenties geciteerd aldaar; W. Lambrechts, *De verordenende bevoegdheid van de gemeentelijke organen inzake politie*, R. W. 1962-63, kol. 573; A. Dewael, *De gemeenteraad en de gemeenteraadsleden*, 1962, p. 75 (*Adm. Lex*).

(18) Vertaling A. Dewael, op. cit., loc. cit.

(19) Idem.

(20) R. Wilkin, *La police communale*, 1951, p. 25, citeert een ministeriële omzendbrief uit 1853, volgens dewelke de gemeente, in het kader van de bescherming van de volksgezondheid, onder meer belast is met het «éloigner des centres agglomérés les établissements dont les émanations insalubres peuvent compromettre la santé publique».

(21) «Les mesures dont il s'agit s'étendant nécessairement aux causes qui ont leur principe et leur siège dans l'enceinte des propriétés particulières et dont l'action insalubre, se propageant en dehors, est de nature à nuire à la santé publique et à amener des fléaux calamiteux». Cass. 16 maart 1833, geciteerd door V. Bure, *Voirie et Urbanisme*,

1955, nr. 149 (*Les Nouvelles, Lois Politiques et administratives* T. IV), zie ook o.m. Seresia, *Droit de police des conseils communaux*, 1879 p. 366; W. Lambrechts, op. cit., kol. 583 en noot 39; Dembour, op. cit., p. 317.

(22) Seresia, op. cit., p. 388 en vlg.; Giron, *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, 1895 I, p. 393.

(23) Seresia, op. cit., p. 20, R.P.D.B., v° Commune, nr. 891; R. Wilkin, *La police communale*, 1951, p. 29; A. Buttgenbach, *Manuel de Droit Administratif*, 1966, I, p. 634 en 669; C. Cambier, *Droit Administratif*, 1967, p. 401 en 403; Flamme, *Droit Administratif*, 1969, p. 221; J. Dembour, op. cit., p. 312 en vlg.

(24) J. Dembour, op. cit., p. 300.

(25) Deze beperking kan uitdrukkelijk zijn of impliciet volgen uit het feit dat de wetgever, bij het toekennen van bijzondere politiebevoegdheden aan andere dan gemeentelijke organen, een samenhangende, volledige en gedetailleerde bevoegdheidsregeling heeft uitgewerkt welke, gezien de behandelde materie, geen plaats meer laat voor een verordenend optreden van de gemeente.

(26) Zie bv. artt. 2 en 10 van het koninklijk besluit van 16 maart 1968, houdende coördinatie van de wetten betreffende de politie op het wegverkeer.

(27) Zoals o.m. het geval is met de wet van 28 december 1964 op de bestrijding van de luchtverontreiniging. Cfr. supra, nr. 15.

(28) Dembour, *Droit administratif*, 1970, p. 300.

(29) Zie o.m. Rb. Brussel, 30 oktober 1958, J.T. p. 354; R.v.St., 13 juli 1949, Pas. IV, 50; R.v.St. 12 april 1957, nr. 5606.

(30) Indien de vraag toch theoretisch dient opgelost te worden, kan vooreerst opgemerkt worden dat er geen ernstige betwisting is over het feit dat de gemeente over een aanvullende verordeningbevoegdheid beschikt om de uitgevaardigde normen van de door de wet met de bijzondere politiebevoegdheid beklede organen aan de plaatselijke omstandigheden aan te passen.

De vraag wordt pas moeilijk in het geval waarin de met een bijzondere politieopdracht belaste overheid van haar bevoegdheid geen gebruik heeft gemaakt. Bij hypothese zijn er tevens geen aanduidingen in de wet over het behoud of de uitsluiting van de gemeentelijke algemene politiemacht. Kan de gemeente in dit geval nog zelfstandig verordenend optreden of niet?

Op grond van het principe «generalia specialibus derogant», meent Dembour (*Droit Administratif*, 1970, p. 300) dat de instelling van de bijzondere administratieve politiemacht een einde stelt aan de bevoegdheid van de gemeente doch hij voegt eraan toe dat deze beperking strikt moet geïnterpreteerd worden en enkel geldt in zoverre zij hetzelfde voorwerp en doel heeft als de gemeentelijke politiebevoegdheid. Buttgenbach aan de andere kant meent dat de instelling van een bijzondere politieregeling geen afbreuk doet aan de algemene gemeentelijke politiebevoegdheid (op. cit. p. 438, zie ook Seresia, op. cit. p. 20). Volgens de auteurs welke deze mening delen, is een uitdrukkelijke wetsbepaling nodig om een einde te stellen aan de gemeentelijke politiemacht. (Meestal wordt hierbij echter niet uitdrukkelijk gesteld of het hier de autonome of de aanvullende verordeningbevoegdheid geldt). Deze laatste opvatting lijkt verkieslijk. Blijft de bijzondere politiemacht (meestal is dit de Koning) passief, dan is het beter dat de gemeente iets doet dan dat er helemaal niets gebeurt. De tegenstrijdigheid welke bij het later uitvaardigen van algemene verordeningen kan bestaan tussen deze laatste en de plaatselijke verordeningen, stelt geen probleem: deze laatste worden immers opgeheven door de algemene verordeningen.

Een dergelijke regeling geldt momenteel inzake de bouwverordeningen. Algemene verordeningen kunnen worden opgesteld door de Koning; plaatselijke door de gemeente. Wordt een algemene verordening uitgevaardigd welke strijdig is met een plaatselijke, dan past de gemeenteraad zijn verordening uit eigen beweging aan (artt. 59 en 60 van de wet van 29 maart 1962).

Op bepaalde punten kan een dergelijk systeem praktische bezwaren stellen. Indien namelijk de gemeentelijke verordeningen bepaalde ingrijpende maatregelen of werken opleggen, kunnen deze het effectief toepassen van in voorbereiding zijnde algemene verordeningen bemoeilijken. Dit bezwaar wordt echter opgevangen door het feit dat het centraal rijksbestuur de plaatselijke verordeningen kan schorsen en vernietigen in zoverre zij de werkelijke toepasbaarheid van zijn in voorbereiding zijnde maatregelen in gevaar kunnen brengen. Het is echter geen voldoende argument om tot de principiële onbevoegdheid van de gemeenteraad te besluiten.

(31) Koninklijke besluiten van 2 februari 1972.

(32) Zie in deze zin ook J. M. Favresse, *La protection contre la pollution de l'eau et de l'air, nouveau moyen de lutter contre les phénomènes dangereux, insalubres ou incommodes*, in, *L'entreprise dans la Cité*, Faculté de droit de l'université de Liège, 1967, p. 232.

(33) *Parl. Besch.*, Senaat, zitting 1963-64, nr. 140.

(34) Op de eerste plaats het verslag van de Raad van State (*Parl. Besch.*, Senaat, 1962-63, nr. 140).

Naar aanleiding van art. 9 (de bevoegdheid van de met toezicht belaste ambtenaren), zegt de Raad van State: «Die bevoegdheid is van dezelfde aard als die welke de geldende wetgeving met hetzelfde doel en in de eerste plaats aan de gemeenteoverheden vooral dan aan de burgemeester, ja zelfs aan de Koning verleent (zie decreet van 14 december 1789 betreffende de samenstelling van de gemeentebesturen, het decreet van 22 december 1789, de gemeentewet, artikelen 78 en 94, de wet van 5 juni 1934). Men heeft hier dus te maken met een politiebevoegdheid die in beginsel, en naar gelang van de behoeften kan worden uitgeoefend door het uitvaardigen van passende regelen of het vaststellen van rechtstreekse of zijdelingse persoonlijke of collectieve dwangmiddelen. De regering denkt er niet aan, die politiebevoegdheid in de door het ontwerp geregelde bijzondere materie uit handen te nemen van de overheden die er normaal mee bekleed zijn, om ze aan de door de Koning speciaal aangewezen ambtenaren te geven».

De Raad van State verwijst eveneens naar de reeds bestaande wetteksten en stelt vast dat het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming de voornaamste hieronder is. Zonder aan te duiden dat een andere conclusie zou gelden ten aanzien van de andere teksten, zegt de Raad van State: «Dit ontwerp maakt dan ook generlei inbreuk op het toepassingsgebied dat in het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming is omlind. Dit Reglement zal dus blijven gelden voor alle gevallen waarin het thans moet worden toegepast. Waar het leemten vertoont, vindt het in dit ontwerp aanvullingen. De ontworpen wet en de ter uitvoering daarvan vast te stellen besluiten bedoelen niet terzake van de luchtverontreiniging, de plaats van de wetten en verordeningen op de arbeidsbescherming in te nemen. Wat ze beogen is de regering verdere actiemiddelen aan de hand te doen».

Ook de verklaring afgelegd door de Minister van Volksgezondheid naar aanleiding van de parlementaire besprekingen wijzen in dezelfde zin. Bij de bespreking in de Kamercommissie van art. 9 (dat de met toezicht belaste ambtenaren o.m. toelaat de medewerking te vorderen van de gemeentelijke overheid), verklaart de minister «dat door dit artikel niet geraakt wordt aan de machten van de burgemeester die, zoals bepaald bij decreten van 14 december 1789 en van 16 en 24 augustus 1790, de vrijgaring van de volksgezondheid op het grondgebied van zijn gemeente onder zijn bevoegdheid heeft. Het betreft hier een «eigenmacht». (*Parl. Besch.*, Kamer, 1963-64, nr. 764-3, p. 4). In de Senaatsvergadering van 12 maart 1964 verklaarde de minister eveneens, in verband met een eventuele decentralisatie van de gezondheidsdiensten: «Quant au pouvoir des bourgmestres, on n'y touche pas. En vertu d'un vieux décret très respectable de 1791 que vous connaissez les bourgmestres ont la responsabilité et la surveillance de la salubrité publique dans leurs attributions. A ce titre, ils ont théoriquement le droit d'étudier les dispositifs à mettre en place... (*Parl. Handel.*, Senaat, zitting 1963-64, vergaderingen van 12.3.64, p. 1097). De verwijzingen naar de decreten van 1789 en 1790 en de bevoegdheden van de burgemeester lijken daarbij enkel zinvol indien zij geïnterpreteerd worden als betrekking hebbend op de gemeenteveroverheid in het algemeen. Een verordnungsbevoegdheid ten aanzien van de openbare gezondheid heeft de burgemeester immers enkel in uitzonderlijke omstandigheden, op grond van art. 94 van de gemeentewet. Normalerweise wordt de verordnungsbevoegdheid inzake volksgezondheid uitgeoefend door de gemeenteraad.

(35) Dit blijkt ook uit de wet van 26 juli 1971 op de agglomeraties en federaties. Art. 4 hiervan onttrekt «de beveiliging en de bescherming van het leefmilieu, hierin begrepen de groene zones, de bestrijding van het gerucht en de bezoedeling, alsook de vernieuwing van het landschap» aan de gemeente en kent deze bevoegdheid exclusief toe aan de agglomeraties en federaties.

De voorbereidende werken van de wet tonen aan dat de aan de gemeenten onttrokken bevoegdheid ter bestrijding van de bezoedeling ook de bestrijding van de luchtverontreiniging omvat. Dit blijkt o.m. uit het verwerpen (*Parl. Handel.*, Senaat, 1970-71, vergadering van 19.7.71) van een door Senator Goffart ingediend amendement (*Parl. Besch.*, Senaat, 1970-71, 696) dat ertoe strekte enkel de bevoegdheid tot bestrijding van de luchtverontreiniging en het lawaai aan de agglomeraties over te dragen.

Uit het verslag namens de Senaatscommissie (*Parl. Besch.*, Senaat, 1970-71, nr. 668, p. 2) blijkt verder dat het hier niet enkel om een uitvoerings- doch ook om een verordnungsbevoegdheid gaat: «De Minister geeft vervolgens nadere toelichting betreffende de bevoegdheden zoals die in art. 4 worden vermeld. De Minister wijst erop dat deze bevoegd-

heden zullen uitgeoefend worden onder de vorm van besluiten en verordeningen. Anderzijds kunnen aanbevelingen worden gericht tot de gemeenten van het gebied en tot andere openbare overheden».

Zie ook de verklaringen afgelegd door de Minister van Openbare Werken bij de bespreking van de wet van 22 december 1970, supra, nr. 23.

(36) Zie o.m. A. Mast, op. cit., p. 348; W. Lambrechts, op. cit., kol. 574; R. Dembour, op. cit., p. 313; Ryst, arrest Van Bael, nr. 8744, R.W. 1961-62, kol. 1256; Ryst, arrest Van Limberghen, nr. 14637 van 30 maart 1971.

(37) R. Wilkin, *La police communale*, 1951, p. 25.

(38) Voor een overzicht van de evolutie van de wetgeving op dit vlak, zie V. Bure, *Voirie et Urbanisme*, 1955, nr. 130, vlg. (*Les Nouvelles, Lois administratives et politiques*, T. IV).

(39) Algemene bouwvergunningen worden uitgevaardigd door de Koning (art. 59). De gemeenteraad echter is eveneens bevoegd tot het uitvaardigen van (autonome zowel als aanvullende) bouwverordeningen. Is er een algemene bouwverordening, dan brengt de gemeenteraad, uit eigen beweging, de gemeentelijke verordening in overeenstemming met de algemene (art. 60), gemeentelijke bouwvergunningen zijn onderworpen aan het advies van de Bestendige Deputatie en de goedkeuring door de Koning.

(40) «Het gaat niet meer over zuivere bouwverordeningen vermits de inhoud van de verordeningen het traditionele kader van het bouwen te buiten gaat», Memorie van toelichting (*Parl. Besch.*, Senaat, 1968-69, nr. 559, p. 45). Het betreft hier in feite «algemene stedenbouwkundige verordeningen» (*Parl. Besch.*, Senaat, 1969-70, nr. 525, p. 62) «Inderdaad kunnen die verordeningen betrekking hebben op de wegen in de ruimste zin van het woord, daaronder begrepen de waterwegen en spoorwegen, de afstandsverwarming, de water-, gas- en electriciteitsvoorziening, de vuilophaling, het verwekken van stof en rook bij de uitvoering van werken, enz.» (*Parl. Besch.*, Senaat, 1969-70, nr. 525, p. 61).

A. Mast, in «*De nieuwe wetgeving op de Ruimtelijke Ordening, addendum bij het Overzicht van Belgisch Administratief Recht*», 1972, omschrijft het toepassingsgebied der bouwverordeningen als volgt: «Deze verordeningen kunnen betrekking hebben op de bouwwerken en installaties boven en onder de grond, op de uithangborden en de reclameinrichtingen, de antennes, de leidingen, de afsluitingen, de opslagplaatsen, de beplanting, de wijziging van de topografie van de bodem, en de inrichting van ruimten ten behoeve van het verkeer en het parkeren van voertuigen buiten de openbare weg. Zij mogen niet afwijken van de voorschriften die terzake verplichtingen opleggen krachtens wetten en algemene verordeningen inzake de grote wegen».

Zie ook M. A. Collard-Thomas en Paul Lewalle, *Loi du 22 décembre 1970 modifiant la loi du 29 mars 1962 organique de l'aménagement du territoire et de l'urbanisme*, *Annales de la Faculté de droit de Liège*, 1971, nr. 1-2.

(41) *Parl. Besch.*, Kamer, 1970-71, nr. 773, p. 35.

(42) Voor een overzicht van de evolutie van de wetgeving terzake: H. Lenaerts, *Gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke inrichtingen*, 1962, (*Adm. Lex.*).

(43) R.v.St., arrest Meeus, nr. 7935 van 17 juni 1960.

(44) R.v.St., arrest Plomp, nr. 9207 van 27 februari 1962.

(45) Supra noot 35.

(46) Wet van 5 mei 1888.

(47) Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming, art. 2.

(48) Idem. art. 2 en 16.

(49) Supra, noot 43.

(50) R.v.St., arrest gemeente Hoboken, 26-4-1955, nr. 4238

(51) Zie o.m. A. Mast, op. cit., p. 348; W. Lambrechts, op. cit., kol. 574; R. Dembour, op. cit., p. 313; R.v.St., arrest Van Limberghen, nr. 14637 van 30 maart 1971.

(52) W. Geldolf, *Lucht-, water- en bodemvervuiling*, in *Socialistische Standpunten*, 1970, nr. 5, p. 272; *Belgisch Staatsblad*, 28 januari 1960.

(53) Deze materie wordt geregeld door art. 86, 3 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968; het (op grond van de vroegere tekst van voormeld artikel 86 uitgevaardigde) koninklijk besluit van 1 juli 1964; art. 38 van het koninklijk besluit van 15 maart 1968 en het (op grond van de wet van 28 december 1964 uitgevaardigde) koninklijk besluit van 8 november 1971 waarbij het toelaatbare gehalte koolmonoxyde in de uitlaatgassen op 4,5% wordt bepaald. Wellicht meer effectieve preventieve maatregelen zijn mogelijk op grond van het K.B. van 19 juli 1971 betreffende de goedkeuring per types van motorvoertuigen.

(54) Het feit dat art. 86, 3 van het K. B. van 14 maart 1968 bepaalt dat de Koning de voorwaarden vaststelt waaraan de voertuigen met eigen beweegkracht inzake lawaai-voortbrenging en rookuitlaten moeten voldoen, sluit de aanvullende verordnungsbevoegdheid van de gemeenteraad niet uit. Dit (oorspronkelijk bij K.B. van 6 september 1961 ingevoerde) artikel 86, 3 werd opnieuw opgenomen in het bij K. B. van 14 maart 1968 uitgevaardigde algemeen regle-

ment van de politie op het wegverkeer. Dit laatste koninklijk besluit is echter uitgevaardigd, mede op grond van art. 1 van de wet van 15 april 1964 welke de aanvullende verordnungsbevoegdheid van de gemeente in principe erkent.

Indien art. 86, 3 nu zou betekenen dat de gemeenteraad zelfs over geen aanvullende verordnungsbevoegdheid meer zou beschikken, zou het strijdig zijn met de wet van 15 april 1964.

(55) Art. 86, gemeentewet.

(56) Art. 87, gemeentewet. Bij gemeenten met minder dan 10.000 inwoners heeft de gouverneur zelf een vernietigingsbevoegdheid.

(57) A. Mast, *Administratief Recht*, 1964, p. 249.

(58) M. Flamme, *Droit Administratif*, 1969, p. 162.

(59) A. Mast, *op. cit.*, p. 250.

(60) M. Flamme, *op. cit.*, p. 162, noot 2: « Il vérifie notamment l'exactitude (en fait et en droit) des motifs, et, éventuellement la pertinence de la déduction que l'autorité de tutelle a tirée quant à une prétendue atteinte à l'intérêt général ».

(61) Koninklijk besluit van 2 februari 1972.

(62) De bedoeling van de centrale overheid om de materie voor zich te reserveren, blijkt ook uit « het schrijven dd. 22.9.1971 van de Heer Minister van Binnenlandse Zaken, waarbij gevraagd werd de reglementering die gemeenten... in verband met de luchtverontreiniging zouden genomen hebben, ten voorbehoudende titel te schorsen ». (Besluit van de gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen, houdende schorsing van de politieoverordening op de luchtverontreiniging van de gemeenteraad van Kluisbergen. Supra nr. 8).

(63) Supra, nr. 17.

(64) Supra, nr. 22.

(65) Supra, nr. 18, noot 35.

(66) Dit zou enkel het geval kunnen zijn indien de gemeentelijke verordening bv. de uitvoering zou eisen van werken, verschillend van deze vereist voor de naleving van in voorbereiding zijnde koninklijke besluiten.

(67) Volledigheidshalve dient vermeld dat de gemeente op grond van artikel 1382 vergoeding kan vragen voor de schade welke zij lijdt tengevolge van luchtverontreiniging welke het gevolg is van een gebrek aan voorzorgen of een andere vorm van foutief optreden.

Indien de luchtverontreiniging niet het gevolg is van een foutief optreden, kan de gemeente eventueel toch, op grond van de theorie van de burenhinder, compensatie vragen voor de door haar «buren» veroorzaakte overlast bij het gebruik van de goederen waarvan zij eigenares is.

Dergelijke vorderingen gaan gepaard met bijzonder grote juridische problemen en bewijsmoeilijkheden. Ook om vele andere redenen van praktische aard is zij slechts een moeilijk te hanteren rechtsmiddel voor de gemeenteoverheid. Wij gaan hier verder niet op in.

De gemeente kan ook optreden tegen de luchtverontreiniging door het vaststellen van misdrijven en het instellen van strafrechtelijke vervolgingen.

In de praktijk echter, levert een repressief optreden niet zoveel resultaten op.

Op de eerste plaats zijn er slechts een zeer beperkt aantal bepalingen welke zekere vormen van luchtverontreiniging bestraffen. Voor de industrie zijn er de voorschriften van de individuele exploitatievergunningen. Voor de andere bronnen van luchtverontreiniging zijn er vooral de enkele uitvoeringsbesluiten van de wet van 28 december 1964.

Bovendien zijn de straffen door deze teksten opgelegd vrij licht, zodat zij slechts een zwak afschrikmiddel vormen.

Ook stelt zich het probleem van de strafrechtelijke toerekenbaarheid der vennootschappen. Zie hierover: J. D'Haenens, *De onderneming in het Economische Strafrecht, in Economisch en Financieel Recht vandaag*, v. 858). Om hieraan een einde te stellen diende senator Poma onlangs een wetsvoorstel in waarbij elke vennootschap verplicht wordt een persoon aan te duiden welke strafrechtelijk verantwoordelijk is voor de toepassing van de wetgeving op de luchtverontreiniging.

Tot slot zijn er heel wat bewijsmoeilijkheden. Op de eerste plaats is het, vooral in grote agglomeraties, dikwijls moeilijk uit te maken wie voor een bepaalde vorm van luchtverontreiniging verantwoordelijk is. Kan dit wel vastgesteld worden, dan stelt zich het probleem van de bewijsvoering voor de rechtbank. In de praktijk vergt dit ingewikkelde wetenschappelijke vaststellingen. Bovendien schrijven bepaalde teksten een bepaalde procedure voor, voor de vaststelling van overtredingen. Dit is onder meer het geval voor de K.B. van 1 juli 1964 en 8 november 1971 betreffende de uitlaatgassen van Diesel- en andere voertuigen. Dikwijls missen de gemeentebesturen de hierbij vereiste apparatuur.

Voor een uitvoerige bespreking van de strafrechtelijke aspecten van de bestrijding van de luchtverontreiniging, verwijzen wij naar J. Matthijs, *La protection pénale de l'environnement: l'eau, l'air, le bruit*, in *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 1972, p. 519.

(68) De werken waarvoor een bouwvergunning vereist is, worden opgesomd in art. 44, par. 1 van de wet op de stedsbouw. Ook bouwverordeningen kunnen een bouwvergunning vereisen voor niet in de wet zelf vermelde werken (art. 44, par. 2).

(69) P. Suetens, *De nieuwe wetgeving op de Ruimtelijke Ordening*, 1971, p. 31.

(70) F. Wastiels, *Bouwpolitie*, 1962, p. 43, vlg. (Adm. Lex.).

(71) F. Wastiels, *op. cit.*, p. 44 en 45; V. Bure, *op. cit.*, nr. 163.

(72) Zie hierover ook A. Heyndrickx, *Een vernieuwde wetgeving en de oprichting van aangepaste wetenschappelijke commissies is dringend noodzakelijk*, in *Stero*, nr. 5, p. 69-70.

(73) Het Antwerpse college bv., vraagt, bij het toekennen van bouwvergunningen voor industriële inrichtingen, het advies van het centrum tegen lucht- en waterverontreiniging. Zie hierover: Stad Antwerpen, *Verslag over de werkzaamheden van de Dienst voor openbare gezondheid onder het beheer van schepen W. Geldolf*: 1968; p. 34; 1969, p. 32 en 33; 1970, p. 42 en 43.

(74) Stad Antwerpen, *op. cit.*, 1970, p. 43.

(75) A. Heyndrickx, *op. cit.*, loc. cit.; zie in dit verband ook De Suray, *Traité pratique du droit de l'aménagement du territoire*, 1969, p. 195.

(76) Cfr. Supra, noot 36.

(77) Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming, artt. 20, 21 en 22.

(78) Stad Antwerpen, *op. cit.*, 1969, p. 32.

(79) W. Geldolf, *op. cit.*, p. 273.

(80) W. Geldolf, *op. cit.*, p. 272.

(81) Zie hierover P. Orianne, *Les contrats passés entre les pouvoirs publics et les entreprises en application de la politique d'expansion économique régionale*, in *L'Entreprise dans la cité*, Faculté de Droit de l'Université de Liège, 1967, p. 145, vlg.

(82) Het invoeren van een erfdienstbaarheid is gemakkelijker tegenstelbaar aan latere verkrijgers en maakt radicalere sancties mogelijk, dan een louter kontraktuele bepaling.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1° Kamer. — 7 april 1972.

Afdelingsvoorzitter: Ridder J. Rutsaert.

Raadsheren: MM. A. de Vreese, J. Gerniers (verslaggever), A. Meeüs en J. Sury.

Advocaat-generaal: M. L. Depelchin.

Advocaten: Mrs. A. Houtekier en A. Bayart.

Jeugdbescherming. — Echtscheiding. — Voorlopige maatregelen betreffende de persoon, het levensonderhoud en de goederen van de kinderen. — Taak van het openbaar ministerie. — In hoger beroep.

Luidens art. 8 van de wet van 8 april 1965 oefenen de magistraten van het parket, die door de procureur des Konings worden aangewezen om het ambt van openbaar ministerie bij de jeugdrechtbank uit te oefenen, dit ambt eveneens uit bij de burgerlijke rechtbank, telkens wanneer deze rechtbank te beslissen heeft over de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud en op de goederen van niet-ontvoogde minderjarige kinderen van ouders die wegens echtscheiding of scheiding van tafel en bed in rechte staan.

Die regel sluit in dat het openbaar ministerie moet gehoord worden en is ook van toepassing op de procedure in hoger beroep.

Leunen t./ Boonen.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 maart 1971 door het Hof van Beroep te Luik gewezen ;

Overwegende dat de door eiser aangevoerde middelen het arrest niet becrisiseren in zover het uitspraak doet over de provisie ad litem en over de aflevering van persoonlijk voorwerpen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 8, lid 2, 11 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, 780, 4°, 1042 en 1280 van het Gerechtelijk Wetboek.

doordat het bestreden arrest uitspraak doet over het recht op bezoek van Leunen Leona, Monica, Magda, het op 12 juni 1957 geboren en niet-ontvoegd minderjarig kind van partijen, die wegens echtscheiding in rechte staan,

terwijl 1) de beslissing over het bezoekrecht dat verweerster over het niet-ontvoegd minderjarig kind Leunen Leona opeist de persoon van deze minderjarige raakt (schending van artikel 8, lid 2, van voormelde wet van 8 april 1965) ; 2) dergelijke beslissing ook in hoger beroep niet geldig kan getroffen worden zonder advies van het openbaar ministerie en noch uit het arrest, noch uit het zittingsblad van 28 juli 1970, blijkt dat dit advies gegeven werd (schending van de artikelen 11 van voormelde wet van 8 april 1965, 780, 4°, 1042 en 1280 van het Gerechtelijk Wetboek) :

Overwegende dat luidens artikel 8 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, de magistraten van het parket, die door de procureur des Konings worden aangewezen om het ambt van openbaar ministerie bij de jeugdrechtsbank uit te oefenen, dit ambt eveneens uitoefenen bij de burgerlijke rechtbank, telkens wanneer deze rechtbank te beslissen heeft over de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud en op de goederen van niet-ontvoogde minderjarige kinderen van ouders die wegens echtscheiding of scheiding van tafel en bed in rechte staan ; dat die regel insluit dat het openbaar ministerie moet gehoord worden en ook van toepassing is op de procedure in hoger beroep ;

Overwegende dat uit de processtukken niet blijkt dat het openbaar ministerie voor het Hof van Beroep werd gehoord ;

Dat het middel gegrond is ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest eiser veroordeelt om aan verweerster een onderhoudsgeld van 4.000 frank per maand te betalen om de reden dat « rekening gehouden met de respectieve toestand van de partijen, het aan geïntimeerde toe te kennen onderhoudsgeld billijkheidshalve dient verhoogd te worden tot het hierna vermeld bedrag », zonder te antwoorden op de regelmatig door eiser genomen conclusie waarin deze staande hield dat hij « een inkomen heeft van 343 frank per dag en sinds de brand in het Amigo-Hotel geen nachtdienst meer vervult ; dat dit hotel hoofdzakelijk bezet wordt door ambtenaren van de Staat en/of andere tijdelijke functionarissen, zodat er natuurlijk geen sprake is van fooien zoals geïntimeerde, thans verweerster, ten onrechte beweert ; dat appellant trouwens zijn loonfiche voorbrengt ; dat hieruit blijkt dat hij een maandelijks inkomen heeft van ongeveer 10.920 frank waarvan hij evenwel volgende kosten moet betalen (...) 9.934 frank per maand ; dat hierin niet gerekend worden de medische kosten van het kind, kledij, enz. waarvoor appellant beroep kan doen op zijn ouders ;

dat alleen reeds om voormelde afrekening het niet gepast voorkomt aan geïntimeerde een onderhoudsgeld toe te kennen ; dat appellant, nadat hij door geïntimeerde werd verlaten, gans alleen is blijven instaan voor alle onkosten en uitgaven eigen aan het huishouden dat hij met haar heeft gevormd ; dat hij al die tijd en ook nu nog gans alleen instaat voor de verzorging, kleding, opvoeding, enz. van het kind, waarom geïntimeerde zich na haar vertrek niet meer bekommerde ; dat geïntimeerde trouwens bij haar vertrek een auto « Opel » heeft meegenomen die ze nadien verkocht heeft, een spaarboekje met een aanzienlijk bedrag, rekening op de bank, enz. », en terwijl de beslissing het niet mogelijk maakt vast te stellen of deze conclusie van eiser om feitelijke redenen of om juridische redenen verworpen wordt zodat het arrest artikel 97 van de Grondwet schendt ;

Overwegende dat het arrest beslist dat, rekening houdende met de respectieve toestand van de partijen, het aan verweerster toe te kennen onderhoudsgeld billijkheidshalve dient verhoogd te worden tot het in het dispositief bepaald bedrag ;

Overwegende dat het arrest aldus te kennen geeft dat, rekening houdende met de verschillende door de partijen vooragebrachte elementen, en dus zonder die elementen om juridische redenen te verwerpen, de billijkheid eist dat het onderhoudsgeld zou worden verhoogd ;

Overwegende dat het Hof van Beroep niet gehouden was de verschillende in het middel aangehaalde oorzaken van eisers conclusie, welke geen middelen uitmaakten, te beantwoorden ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het vierde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 5, 809, 1042, 1138, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest zich niet uitspreekt over de teenvordering, die eiser bij conclusie tegen verweerster had ingesteld en die de betaling tot voorwerp had door verweerster van een maandelijks onderhoudsgeld van 2.000 frank voor het minderjarige kind,

terwijl eiser in zijn verzoekschrift in hoger beroep in uitdrukkelijke bewoordingen vroeg zijn tegeneis gegrond te verklaren en in conclusie vroeg ook de eisen van zijn verzoekschrift in hoger beroep toe te kennen (schending van de artikelen 5, 809, 1042 en 1138, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek.) en terwijl het arrest in geen geval deze conclusie beantwoordt (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

Overwegende dat het arrest nalaat uitspraak te doen over de teenvordering van eiser tot betaling door verweerster van een maandelijks onderhoudsgeld van 2.000 frank voor het kind ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

en zonder dat er reden is om het tweede middel dat tot geen meer uitgebreide cassatie aanleiding kan geven te onderzoeken,

Vernietigt het bestreden arrest, in zover het beslist over het bezoekrecht van verweerster en over de kosten en in zover het nalaat uitspraak te doen over de tegeneis van eiser tot betaling van een onderhoudsgeld voor het kind ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan ; zegt dat erover door de feitenrechter zal worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

NOOT. — Zie Cass., 13 december 1963, R.W., 1968-1969, 1080.

HOF VAN CASSATIE

1° Kamer. — 12 mei 1972.

Afdelingsvoorzitter : Ridder J. Rutsaert.

Raadsheren : A. de Vreese, J. Gerniers, A. Meeüs
en J. Sury (verslaggever).

Advocaat-generaal : L. Depelchin.

Advocaten : Mrs. A. Bayart en G. van Hecke.

Verzekeringen. — Motorrijtuigenpolis. — Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering. — Art. 15. — Tariefverhoging.

Luidens art. 15 van een motorrijtuigenpolis, die voor 10 jaar afgesloten was, mocht de maatschappij, wanneer zij haar tarief verhoogde, de bij het contract bepaalde premie vanaf de volgende jaarlijkse vervaldag wijzigen, terwijl de verzekeringnemer, in dit geval, binnen 30 dagen na de kennisgeving van de verhoging, het contract kon opzeggen.

Door middel van een omzendbrief stelde de maatschappij een verzekeringnemer ervan in kennis dat de premies vanaf de eerstvolgende vervaldag zouden worden aangepast, maar deze aanpassing slechts zou toepassen vanaf de eerste vervaldag volgend op een ongeval waarvoor de verzekerde aansprakelijk zou zijn. De rechter oordeelde dat de verzekeringnemer, daar de maatschappij het verhoogd tarief vooralsnog niet toepaste, niet gerechtigd was om zich op art. 15 te beroepen om het contract op te zeggen, maar dat de maatschappij contractbreuk pleegde door in de loop van het contract op een niet in de polis bepaalde manier de voorwaarden van het contract eenzijdig te wijzigen.

De beslissing, waarbij de rechter oordeelt dat de maatschappij, door de toepassing van het verhoogd tarief afhankelijk te maken van een omstandigheid, eigen aan iedere verzekerde, te weten een ongeval waarvoor hij aansprakelijk is, de polisvoorwaarden eenzijdig heeft gewijzigd, is noch met de termen van art. 15 van de polis, noch met die van de omzendbrief onverenigbaar.

N.V. Assurantie van de Belgische Boerenbond
t./Ternest

Gelet op het bestreden arrest, op 12 mei 1970 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek ;

doordat het bestreden arrest, onder meer bij bevestiging van het beroepen vonnis en verwijzing naar de motivering van de eerste rechter, enerzijds, constateert dat tussen de partijen op 28 december 1967 een verzekeringsovereenkomst, die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor autovoertuigen dekt, voor een vaste duur van tien jaar en zoveel dagen tegen een jaarlijkse premie van 7.220 frank werd afgesloten, dat eiseres op 30 mei 1968 verweerder ervan in kennis stelde dat de automobielverzekeraars van 1 juni 1968 af verhoogde tarieven zouden toepassen, en daarenboven voor een groot gedeelte van de voertuigen de premies van de bestaande contracten automatisch zouden aanpassen van de eerstvolgende jaarlijkse vervaldag na 30 juni 1968 af, dat eiseres in gezegd schrijven verweerder op de hoogte stelde van de door haar getroffen maatregelen ten aanzien van de categorie verzekerden « voertuigen bestemd voor vervoer van zaken voor eigen rekening », dat deze maatregelen onder meer hierin bestonden dat de premies van de bestaande contracten, ten deze het contract van verweerder, niet aangepast zouden worden doch dat bij ongeval waarvoor de verzekerde

aansprakelijk zou zijn, de nieuwe premie aangerekend zou worden van de eerst volgende jaarlijkse vervaldag af, — anderzijds constateert dat verweerder per aangetekend schrijven van 24 juni 1968 een einde stelde aan het contract tegen de eerstkomende vervaldag van 2 december 1968, zich beroepende op de bepalingen van artikel 15 van de verzekeringspolis en op de beweerde eenzijdige contractbreuk vanwege eiseres, en daarna beslist heeft dat eiseres contractbreuk pleegde door, in de loop van de vaste periode van 10 jaar en zoveel dagen, in haar voormelde brief van 30 mei 1968 op een in de polis niet voorziene manier, de voorwaarden van het contract eenzijdig te wijzigen, en ten slotte de vordering van eiseres welke tot het bekomen strekte van de betaling van de op 2 december 1968 vervallen premie, ongegrond verklaart,

terwijl in de verzekeringspolis op 29 december 1967 door de partijen onderschreven, en meer bepaald in artikel 15 van de algemene voorwaarden met betrekking tot de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen, bedongen was dat eiseres gerechtigd was, wanneer zij haar tarief verhoogde, de bij het contract bepaalde premie van de volgende jaarlijkse vervaldag af te wijzigen, doch dat de verzekeringnemer evenwel, binnen dertig dagen na de kennisgeving van de verhoging, het contract kon opzeggen,

terwijl dienvolgens eiseres, door haar voormelde brief van 30 mei 1968 niets anders deed dan haar bedoeling te kennen geven gebruik te maken van haar bedongen recht de bij het contract bepaalde premie aan het verhoogd tarief aan te passen, doch zulks alleen indien verweerder aansprakelijk zou worden gesteld voor een ongeval,

terwijl zulks niet kan beschouwd worden als een eenzijdige en niet in de polis voorziene wijziging van het contract,

en terwijl hieruit volgt dat, door te beslissen zoals gezegd, het arrest de bewijskracht miskent welke door de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek gehecht wordt aan de op 28 december 1967 door de partijen onderschreven verzekeringspolis, alsook aan de brief van eiseres van 30 mei 1968 :

Overwegende dat luidens artikel 15 van de tussen de partijen gesloten verzekeringsovereenkomst eiseres gerechtigd is, wanneer zij haar tarief verhoogt, de bij het contract bepaalde premie van de volgende jaarlijkse vervaldag af te wijzigen, terwijl de verzekeringnemer, in dit geval, binnen dertig dagen na de kennisgeving van de verhoging, het contract kan opzeggen ;

Overwegende dat het arrest, met verwijzing naar de redenen van de eerste rechter, enerzijds oordeelt dat verweerder niet gerechtigd was de bepalingen van voormeld artikel 15 in te roepen om het contract op te zeggen, omdat eiseres bij haar omzendbrief van 30 mei 1968 aan haar verzekerde het verhoogd tarief vooralsnog niet toepaste, en anderzijds beslist dat eiseres, door in bedoelde brief te bedingen dat het nieuw tarief zou toegepast worden « bij ongeval waarvoor de verzekerde aansprakelijk is » en dat « in dit geval de nieuwe premie zal gerekend worden van de eerstvolgende jaarlijkse vervaldag af », de polisvoorwaarden eenzijdig wijzigde en alzo contractbreuk pleegde ;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat eiseres, door toepassing van het verhoogd tarief afhankelijk te maken van een omstandigheid, eigen aan iedere verzekerde, te weten een ongeval waarvoor hij aansprakelijk is, de polisvoorwaarden eenzijdig heeft gewijzigd ; dat die beslissing noch met de termen van voormeld artikel 15, noch met die van de omzendbrief van 30 mei 1968 van eiseres onverenigbaar is ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT. — Art. 15 van het modelcontract W.A.-verzekering wordt besproken in Kluwers Verzekeringshandboek. Tw. Motorrijtuigenverzekering, blz. 39. Bij het trefwoord is een *Archief* gevoegd, waarin, onder de titel *Gecodificeerde Usantiën*, op blz. 29 de tekst van het modelcontract voorkomt.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 20 april 1972.

Voorzitter : M. Paës.

Raadsheren : MM. Grenez en Delva (verslaggever).

Advocaten : Mrs. Seulen en Gielen.

Inkomstenbelastingen. — Vereniging zonder winstoogmerk. — Zakelijke zekerheid of persoonlijke borgstelling. — Beslissing van de directeur der belastingen. — Betekening. — Voorziening in kort geding. — Strafrechtelijk stadium. — Strafvervolgning tegen de beheerders. — Door wie ? — Beoordeling van de beslissing.

De beslissing van de directeur der directe belastingen, waarbij van een vereniging zonder winstoogmerk een zakelijke zekerheid of een persoonlijke borgstelling tot waarborg van haar fiscale verplichtingen wordt geëist (art. 310 bis W.I.B.), wordt rechtsgeldig aan de vereniging betekend.

De beheerders van de vereniging worden in hun hoedanigheid van wettelijke organen ervan geacht kennis te hebben gehad van de aldus betekende beslissing. Zij zijn de aangewezen personen om, optredend als raad van beheer, de bij art. 310 § 2 bedoelde voorziening in kort geding in te stellen.

Zodra, bij ontstentis van zulke voorziening en na het verstrijken van de termijn van tien dagen na de betekening van de beslissing, het geschil met de administratie in het strafrechtelijk stadium is getreden, weegt de strafrechtelijke aansprakelijkheid op de organen van de vereniging.

De strafvervolgning wordt rechtsgeldig ingesteld door de Minister van Financiën, vertegenwoordigd door de directeur-generaal van de directe belastingen.

De betwisting betreffende de gegrondheid van de administratieve beslissing staat niet ter beoordeling van de strafrechter.

O. M. en Minister van Financiën t./ Taminau e.a.

Beklaagd van :

te Leuven, kanton Leuven, vanaf 18 augustus 1968 : als beheerders der V.Z.W. « Familiebelang », met zetel Mechelsestraat 157, Leuven, geen zakelijke zekerheid of persoonlijke borgstelling te hebben gesteld zoals gevorderd krachtens art. 31 bis en volgende van het Wetboek van inkomstenbelastingen.

Gezien de hogere beroepen ingediend op : 13 november 1970 door de beklaagden, 16 november 1970 door het Openbaar ministerie, 16 november 1970 door de vervolgende partij,

tegen het vonnis uitgesproken door één rechter op 4

november 1970, door de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Leuven, dewelke, rechtdoende in correctionele zaken,

Zegt dat het ten laste van beklaagden gelegd, bewezen is ;

Veroordeelt de drie beklaagden ieder tot een geldboete van duizend frank en ieder tot 1/3 der kosten gemaakt door de vervolgende partij, bedragende in het geheel de som van 275 frank en ieder tot 1/3 der kosten gemaakt door het Openbaar Ministerie bedragende in het geheel de som van 63 frank ;

Zegt voor recht dat, bij gebreke van betaling binnen de wettelijke tijd, iedere geldboete van duizend frank vervangen zal worden door een vervangende gevangenisstraf van vijftien dagen ;

Legt aan de drie beklaagden verbod op om in België rechtstreeks of onrechtstreeks of langs een tussenpersoon, een bedrijfsactiviteit uit te oefenen zoals bepaald in artikel 20/1° en 3° van het Wetboek van inkomstenbelastingen, zulks totdat zij zich in regel hebben gesteld in verband met het stellen van een zakelijke zekerheid of een persoonlijke borgstelling voor een bedrag van 58.000 frank ;

Veroordeelt de drie beklaagden tot sluiting van hun in België geëxploiteerde inrichtingen, zulks eveneens totdat zij zich in regel zullen hebben gesteld zoals hierboven bepaald ;

Overwegende dat beklaagden erin toestemden zich te verdedigen op de gewijzigde telastlegging « verdacht van te Leuven, kanton Leuven, tussen 7 augustus 1968 en 25 augustus 1968, als beheerders van de V.Z.W. « Familiebelang » met zetel Mechelsestraat, 157, Leuven, geen zakelijke zekerheid of persoonlijke borgstelling te hebben gesteld zoals gevorderd krachtens art. 310 bis en volgende van het Wetboek van inkomstenbelastingen ; dat het hier om dezelfde feiten gaat als die welke aan de in de oorspronkelijke telastlegging bedoelde feiten ten grondslag liggen ;

Overwegende dat de verjaring van de publieke vordering op rechtsgeldige wijze werd gestuit door het bestreden vonnis van 4 november 1970 ;

Overwegende dat hogere beroepen naar vorm en termijn regelmatig en tevens ontvankelijk zijn ;

Wat de ontvankelijkheid van de openbare vordering betreft :

Overwegende dat beklaagden ten onrechte de ontvankelijkheid van de vordering aanvechten op grond van de tweevoudige opwerping dat :

1. — de vordering luidens de inleidende dagvaarding ten verzoeken van de Minister van Financiën werd ingesteld, in plaats van door de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Financiën ;

2. — dat de door de Directeur van de Directe Belastingen 2de Directie Brussel op 7 augustus 1968 getroffen beslissing, waarbij van de V.Z.W. Familiebelang een zakelijke zekerheid of een persoonlijke borgstelling ten bedrage van 58.000 fr. werd geëist, uitsluitend tegen voornoemde V.Z.W. was gericht en enkel aan diezelfde V.Z.W. werd betekend, zonder dat de thans vervolgte natuurlijke personen hiervan verwittigd werden of in de gelegenheid gesteld passend verhaal in te dienen overeenkomstig art. 310 bis § 2 van de wetgeving op de Inkomstenbelastingen, terwijl beklaagden tevens voorhielden dat enkel de V.Z.W. ter zake kon worden belast, daar zijzelf geen belastingplichtigen waren of zijn ;

AD 1.

Overwegende dat in strijd met wat beklaagden betogen, de eerste rechter op grond van art. 350 van de Samenge-

schakelde Wetten op de Inkomstenbelastingen terecht heeft geoordeeld dat de vervolgingen door de Administratie van de Directe Belastingen rechtsgeldig werden ingesteld; dat waar voormeld artikel 350 de uitoefening van de vervolging met het oog op de toepassing van de geldboeten of andere strafmaatregelen aan deze administratie opdraagt, in deze wetsbepaling geen onderscheid wordt gemaakt tussen de vervolgingen die controlemaatregelen en het vaststellen van overtredingen inhouden en die welke neerkomen op het instellen van de publieke vordering;

AD 2.

Overwegende dat de beslissing van de Directeur der Directe Belastingen van 7 augustus 1968 normalerwijs tegen de V.Z.W. was gericht, zodra deze administratie de mening was toegedaan dat laatstgenoemde vereniging als belastingplichtige rechtspersoon de vervulling van haar fiscale verplichtingen door middel van een zakelijke zekerheid of persoonlijke borgstelling diende te waarborgen; dat de betekening van deze beslissing in die eerste fase van de rechtspleging dan ook normaliter aan de V.Z.W., ten aanzien van dewelke de beslissing getroffen was, gebeuren moest; dat beklagden echter, als organen van de V.Z.W., wettelijk moeten geacht worden kennis te hebben gehad van de aldus betekende beslissing; dat in strijd met wat ze voorhouden, ze zowel juridisch als fysisch de mogelijkheid hadden het door artikel 310 bis § 2 van de samengeschatte wetten op de Inkomstenbelastingen bedoelde verhaal voor de voorzitter in kort geding uit te oefenen, daar zij, optredend als Raad van Beheer, gemachtigd waren de V.Z.W. als eisende partij in rechte te vertegenwoordigen;

Overwegende dat zodra het geschil met de Administratie van de Directe Belastingen, bij ontstentenis van uitoefening door de V.Z.W. van het in art. 310 bis § 2 bedoelde verhaal en na verstrijken van de daartoe vastgestelde termijn van 10 dagen na de betekening van voormelde beslissing, in het strafrechtelijk stadium is getreden, beklagden uiteraard de aangewezen fysische personen waren, tegen wie vervolging kon worden ingesteld; dat inderdaad de V.Z.W., als rechtspersoon, niet strafbaar is, terwijl de strafrechtelijke aansprakelijkheid, welke voortvloeit uit de te haren laste gelegde misdrijven, weegt op haar organen die hebben verzuimd de in de meergemelde beslissing bedoelde verplichting tot waarborg na te leven;

Ten Gronde :

Overwegende dat de door beklagden ten gronde ontwikkelde argumentatie uitsluitend betrekking heeft op de gegrondheid van de administratieve beslissing van 7 augustus 1968 en meer bepaald op de vraag naar de al dan niet belastbaarheid van de V.Z.W. Familiebelang krachtens art. 310 § 1 van de samengeschatte wetten op de Inkomstenbelastingen;

Overwegende dat deze betwisting niet ter beoordeling staat van het Hof, waar artikel 310 bis § 2 van voormelde wetten de kennisneming van het verhaal tegen dergelijke beslissing heeft voorbehouden aan de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg zetelend in kort geding; dat de V.Z.W. heeft verzuimd dit verhaal binnen de vastgestelde termijn van tien dagen na betekening van de beslissing uit te oefenen en dienvolgens gehouden was tot naleving van de door die beslissing opgelegde waarborgverplichting;

Overwegende dat de toegemeten geldstraffen conform zijn met de wet; dat zij zijn aangepast aan de zwaarwichtigheid van de feiten; dat echter geen aanleiding bestaat tot toepassing van de in art. 340 lid 1 en 2 bedoelde sanctie, zoals in hiernavolgend dispositief gepreciseerd;

*Om deze beweegredenen,
Het Hof,
rechtdoende na tegenspraak,*

Verklaart de hogere beroepen ontvankelijk;

Stelt vast dat de overtreding van art. 310 bis en volg. van het Wetboek van Inkomstenbelastingen te Leuven, kanton Leuven, tussen 7 en 25 augustus 1968 werd gepleegd en dat zij betrekking heeft op dezelfde feiten als die welke het voorwerp hebben uitgemaakt van de oorspronkelijke telastlegging;

Verklaart het hoger beroep van beklagden niet gegrond, behoudens de hiernabepaalde wijzigingen;

Bevestigt het bestreden vonnis, mits de wijziging:

1) dat aan beklagden geen verbod wordt opgelegd tot uitoefening van de door art. 20/1° en 3° Wetboek van Inkomstenbelastingen bedoelde beroepsactiviteit en zij niet zijn veroordeeld tot sluiting van de door hen in België geëxploiteerde inrichtingen, tot dat zij zich in regel zullen hebben gesteld tot het stellen van de door de Administratie opgelegde zakelijke zekerheid of borgstelling;

2) dat beklagden hoofdelijk verwezen zijn in de in eerste aanleg gedane kosten van de vervolgende en de publieke partij;

Verwijst hen hoofdelijk in alle kosten van hoger beroep.

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

5° Kamer. — 16 mei 1972.

Voorzitter: M. J.-R. Rauws.
Raadsheren in sociale zaken:
MM. Apers en Persoons.
Advocaat: Mr. M. De Kock.

Arbeidsovereenkomst (werklieden). — Opzegging. — Overhandiging van geschrift. — Handtekening op duplicaat. — Geldigheid van opzegging. — Bewijs

Bij opzegging door overhandiging van een geschrift is de geldigheid van de opzegging niet afhankelijk van de handtekening van de wederpartij op het duplicaat van het overhandigde of aangeboden geschrift.

Het ontbreken van de handtekening van de wederpartij op het duplicaat doet enkel een kwestie van bewijsoverlevering rijzen.

De overhandiging of aanbieding van een schriftelijke opzegging is een feitelijke kwestie, waarvan het bewijs met alle middelen mag geleverd worden.

Windels t./p.v.b.a. Impresor.

De oorspronkelijke vordering ingeleid door Windels strekte tot betaling van een opzeggingsvergoeding corresponderend met twee weken loon, zegge 6.480 fr.

Bij vonnis d.d. 10 september 1971 heeft de eerste rechter, de Werkrechterraad te Brussel, Kamer voor Werklieden, rechtsprekende op verzet, de oorspronkelijke vordering afgewezen.

In de akte van hoger beroep en in de gewijzigde conclusies neergelegd op 13 april 1972 voert Windels aan dat hij op 14 maart 1969 door gedaagde in hoger beroep werd afgedankt zonder dat de bepalingen van artikel 19 van de wet op het arbeidscontract werden nageleefd;

— dat, indien de opzegging niet kan gebeuren door overhandiging van een geschrift met kwijting voor ontvangst, de partij die opzegt de opzegging nog geldig met een aangetekende brief of bij deurwaardersexploot kan

betekenen, wat in casu door de werkgever werd nagelaten ;

— dat de overhandiging van een geschreven opzegging en de ondertekening van het duplicaat ervan als bewijs van ontvangst, een ondeelbaar geheel vormen zodat bij ontbreken van de handtekening voor ontvangst geen geldige betekende opzegging werd gedaan ;

— dat hem nooit een exemplaar van de opzeggingsbrief werd aangeboden maar dat hem enkel gevraagd werd het voorgelegde exemplaar te tekenen, hetgeen hij geweigerd heeft.

De p.v.b.a. Impresor stelt in conclusies dat de overhandiging van een geschrift een geldige opzegging uitmaakt, ook als de wederpartij weigert voor ontvangst te tekenen ;

— dat de weigering om voor ontvangst te tekenen enkel een probleem van bewijs doet rijzen en dat de overhandiging van het geschrift alsdan met alle rechtsmiddelen mag bewezen worden ;

— dat in casu bewezen is dat een schriftelijke opzegging overhandigd werd op 28 februari 1969 en dat desbetreffend in subsidiaire orde het bewijs door getuigen wordt aangeboden.

Ten aanzien van de feiten.

Ten aanzien van de kwestie of aan Windels op 28 februari 1969 een schriftelijke opzegging werd overhandigd, dient vastgesteld te worden dat eiser in hoger beroep noch in de inleidende dagvaarding, noch in zijn besluiten in eerste aanleg dit feit ontkent ; dat in laatstbedoeld processtuk wordt uitgegaan van de stelling dat Windels geweigerd heeft het dubbel van de opzeggingsbrief te tekenen.

De eerste rechter overweegt dan ook dat uit de debatten is voortgevloeid dat Windels op 28 februari 1969 een geschreven opzegging ontving maar geweigerd heeft het dubbel ervan voor ontvangst te tekenen.

Voormeld verloop van de feiten wordt eveneens bevestigd door de verklaring van drie getuigen aangebracht op het dubbel van de opzeggingsbrief en luidend dat belanghebbende, d.i. Windels, in het bijzijn van drie getuigen geweigerd heeft het duplicaat van de opzegging te handtekenen.

Dat aan Windels op 28 februari 1969 het origineel van de geschreven opzegging overhandigd of tenminste aangeboden werd, is dan ook voldoende bewezen en het voor het eerst in hoger beroep voorgebracht argument, dat hem enkel zou gevraagd zijn het voorlegde exemplaar te tekenen zonder dat hem ooit het origineel exemplaar werd aangeboden, dient als ongegrond verworpen te worden.

Ten aanzien van het recht.

Paragraaf 1 van artikel 19 van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst vestigt drie geldige wijzen van betekening van de opzegging van een arbeidsovereenkomst van onbepaalde tijd, m.n. : 1) de overhandiging van een geschrift ; 2) een ter post aangetekende brief en 3) een deurwaardersexploot.

Uit het bepaalde bij het vijfde lid van paragraaf 1 van gezegd artikel 19, m.n. dat de handtekening van de andere partij op het duplicaat van het overhandigd geschrift enkel als bewijs van ontvangst van de betekening geldt, volgt geenszins dat de geldigheid van een

opzegging door overhandiging van een geschrift als dusdanig afhankelijk zou zijn van de handtekening van de andere partij op het duplicaat ervan.

Dat de handtekening voor ontvangst een substantiële en ondeelbare voorwaarde voor de geldige overhandiging van een schriftelijke opzegging zou zijn en dat bij weigering van de tegenpartij om te tekenen, diegene die wil opzeggen zou genoopt zijn zijn toevlucht te nemen tot een van de beide overige wettelijke wijzen van opzegging, is een stelling die geen steun vindt in de wet.

Uit niets blijkt immers dat de wetgever de geldigheid van een wijze van betekening van de opzegging heeft willen afhankelijk stellen van het willekeurig al of niet instemmen of aanvaarden door de wederpartij van die wijze van betekening.

Terecht stelt gedaagde in hoger beroep dat, overeenkomstig de wet, het ontbreken van de handtekening van de wederpartij op het duplicaat van het overhandigde geschrift enkel een kwestie van bewijsoverlevering doet rijzen.

De vraag of een schriftelijke opzegging al of niet door de werkgever aangeboden of overhandigd werd aan de werknemer, is een feitelijke kwestie waarvan het bewijs met alle middelen kan geleverd worden.

In casu is dit bewijs geleverd.

(...)

Om deze redenen :

Het Arbeidshof,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk maar ongegrond.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer — 11 februari 1972.

Voorzitter : M. Van Parijs.

Raadsheren : MM. Van Bever en Van Balberghe.

Advocaten : Mrs. J. Marck en Laleman.

Staat. — Militair. — Rechtsverhouding.

Betreffende de rechtsverhouding tussen de Staat en zijn militairen zijn de dienstomstandigheden waarin het schadeveroorzakend feit zich heeft voorgedaan, van geen belang. Er dient slechts nagegaan of de militair een fout pleegde in oorzakelijk verband met de geleden schade. Zelfs indien dus de militair in bevolen dienst een fout beging in oorzakelijk verband met de door de Staat geleden schade, is deze militair gemeenrechtelijk aansprakelijk tegenover de Staat.

Belgische Staat (Ministerie van Landsverdediging)

t./ L., X. en Y.

Bij exploit van 22 februari 1968 dagvaardde appellant de echtgenoten X. en Y., in hun hoedanigheid van wettelijke beheerders van de goederen van hun minderjarige zoon L., tot betaling van 29.346 frank als vergoeding voor de schade welke laatstgenoemde door zijn fout veroorzaakte.

Het ongeval gebeurde op 2 maart 1967 te Spich (D.) waar L. zijn militaire dienst vervulde.

Uit de door hem ondertekende verklaring blijkt dat hij rond 16.30 uur, na beëindiging van zijn taak, een ronde heeft gedaan met een jeep. Op zeker ogenblik is hij tussen een rij gestationeerde AMX-wagens gereden, maar heeft daarna zijn bocht niet meer kunnen nemen, heeft met zijn rechterwielen over de boord gereden, heeft daardoor de

controle over zijn wagen verloren en heeft twee AMX-wagens licht geramd.

Een tweede verklaring, enkele dagen later, is conform aan de voorgaande, behalve dat hij eraan toevoegt: «Je me suis mis à slommer» en dat de jeep is uitgediend op de natte grond.

Het ongeval gebeurde inderdaad op een betonbedekking die nat lag door de regen.

Bij vonnis van 30 januari 1969 heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Veurne de eis niet-ontvankelijk verklaard voor zover hij gesteld werd tegen Y. en de eis ongegrond verklaard voor zover hij gesteld was tegen X.

Tegen dit vonnis heeft appellant tijdig en regelmatig hoger beroep aangetekend.

Partijen werden gehoord in openbare rechtszitting en toepassing is gedaan van artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

De ouders van de minderjarige L. werden niet gedagvaard als burgerlijk aansprakelijk, maar enkel als beheerders van de goederen van hun zoon. Nu de ouders gezamenlijk de goederen van hun minderjarige kinderen beheren (art. 389 B.W., art. 20 wet 8 april 1965), was de vordering tegen deze beide ouders ook ontvankelijk.

L. is tijdens het geding in hoger beroep meerderjarig geworden en heeft het geding dan ook regelmatig hernomen.

De omstandigheid dat L. het ongeval veroorzaakte in bevolen dienst of niet, is terzake van geen belang. Dient nagegaan of hij een fout pleegde die noodzakelijk oorzaak was van schade aan appellant en waarvoor hij aansprakelijk is.

De omstandigheden van het ongeval blijken voldoende uit de verklaringen van L. Deze omstandigheden stemmen trouwens overeen met de andere gegevens, o.m. het niet betwiste plan en de localisatie van de schade op de jeep en de geramde wagens. In feite betwist hij deze omstandigheden zelfs niet. Wel ontkent hij «geslomeerd» te hebben, maar aan dit woord dient geen andere betekenis gehecht dan dat hij tussen de rij gestationeerde AMX-wagens is gereden.

Als verontschuldiging roept hij ook in dat hij voor de eerste maal een jeep voerde en dat de remmen niet «geantwoord hebben zoals hij het verwachtte en omdat de grond vochtig was». Dit zijn echter omstandigheden die L. kende en waarmede hij rekening diende te houden. Zij sluiten zijn schuld niet uit. Deze schuld bestaat juist in het feit dat hij geen rekening heeft gehouden met zijn rijbekwaamheid en met de toestand van het terrein, wanneer hij zonder noodzaak tussen de rij gestationeerde AMX-wagens reed, aldus bij het nemen van de bocht het meesterschap over zijn stuur verliezend.

De vaststelling van de schade en de schaderaming gebeurden niet tegensprakelijk met L. alhoewel deze verklaard had zich daarbij te willen laten bijstaan door een expert van zijn verzekeraar.

Wel blijkt dat de schade aan de twee AMX-wagens overeenstemt met de beschrijving van L. zelf in het verslag. De schade aan de jeep werd echter volledig eenzijdig uitgevoerd en sluit niet aan bij enige beschrijving van L. De beschrijving in het proces-verbaal van schatting en in het P.V. van de militaire politie is eveneens niet volledig conform.

Deze eenzijdige vaststellingen en ramingen kunnen dus niet onvoorwaardelijk worden aangenomen. De schade dient beoordeeld aan de hand van de schetsen en verklaringen binnen de perken van wat redelijkerwijze als vaststaand kan worden aangezien. Hiermede rekening gehouden moet een schadevergoeding van 14.966 frank als bewezen en verantwoord worden aangenomen.

Om deze redenen,

Het Hof,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond.

Geeft akte aan L. dat hij het geding herneemt. Stelt dienvolgens X. en Y., in de hoedanigheid waarin zij in het geding waren betrokken, buiten zaak.

Doet het aangevochten vonnis te niet en, opnieuw wijzende, veroordeelt L. tot betaling aan appellant van 14.966 frank, met de vergoedende intresten vanaf 2 maart 1967 en de gerechtelijke intresten vanaf heden. Veroordeelt hem tot drievierde van de kosten van eerste aanleg en van hoger beroep; legt het overige $\frac{1}{4}$ ten laste van appellant. Deze kosten worden begroot op 4.115 fr. aan de zijde van geïntimeerde en op 8.059 fr. aan de zijde van appellant.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

6^e Kamer. — 12 september 1972.

Voorzitter: M. M. Deckers.

Rechtters: MM. Z. Rosinski en A. Verhulst.

Advocaten: Mrs. J. Tritsmans loco R. Wyffels,

A. Debergh loco E. Ooms en G. Franck.

Zeevervoer. — Bijvoer van goederen door stouwer vanuit perimeter tot onder scheepstakel. — Natie, aanleveraar, contractueel verantwoordelijk tegenover opdrachtgever. — Vordering in vrijwaring van aanleveraar tegen stouwer ongegrond. — Art. 1.384, 1 niet toepasselijk. — Overeenkomst beroepsvereniging A.B.A.S.

Volgens de gebruiken in de haven van Antwerpen brengt de aanleveraar de te verschepen goederen in de perimeter van de haven, en voert de stouwer de aanhangwagen met de goederen bij onder scheepstakel.

Alleen de aanleveraar van de goederen is contractueel gehouden tegenover de opdrachtgever.

De stouwer kan niet gehouden zijn tot vergoeding van schade, ontstaan ter gelegenheid van deze bijvoer. Art. 1384, 1 B.W. is niet toepasselijk, daar de aanhangwagen niet onder de bewaking van de stouwer kwam.

Bovendien voorziet de overeenkomst van 22 maart 1962, afgesloten tussen de stouwersvereniging A.B.A.S. en het Verbond van Behandelaars van Goederen dat in casu de natie-aanleveraar verantwoordelijk blijft voor de schade, gedurende bewuste bijvoer aan goederen of wagen ontstaan.

The World Auxiliary Insurance en consoorten
t./Luik Natie en Oceanic Stevedoring.

Gezien de dagvaarding d.d. 13 mei 1968 in betaling van de som van 17.519 fr. ten titel van schadevergoeding;

Overwegende dat de verzekerde van eiseressen, eerste verweerster had opgedragen een partij fiberglas op kaai aan te leveren voor verscheping per m/s «Petrol»;

Overwegende dat de koopwaar, in afwachting van de inscheping, niet op kaai, maar op een aanhangwagen geplaatst werd, zodat de aanlevering ex aanhangwagen moest geschieden;

Overwegende dat tweede verweerster, door de rederij gelast met de belading en stouwing, de bijvoer deed van de perimeter van de haven tot onder de scheepstakel door een tractor te plaatsen voor de aanhangwagen van eerste verweerster; dat tijdens deze bijvoer een der wielen van de aanhangwagen brak en een aantal paletten op

de grond terechtkwam en de inhoud beschadigd werd ;

Overwegende dat eisers tegenover eerste verweerster hun vordering steunen op grond van het contract en tegenover tweede verweerster art. 1.384, al. 1, B.W. invoeren ;

Overwegende dat eerste verweerster alle verantwoordelijkheid afwijst onder bewering dat de aanhangwagen wel haar eigendom was, maar onder bewaking stond van tweede verweerster die aansprakelijk is voor de gebreken die deze wagen had ;

Overwegende dat eerste verweerster voor het geval zij aansprakelijk zou gesteld worden, bij besluiten, tweede verweerster in vrijwaring roept ;

Overwegende dat tweede verweerster indien moest geoordeeld worden dat zij verantwoordelijk is, bij besluiten, eerste verweerster in vrijwaring roept ;

a) de hoofdvordering :

Overwegende dat eerste verweerster contractueel verplicht was de goederen aan te leveren ; dat zij deze verbintenis niet uitgevoerd heeft en derhalve verantwoordelijk is tegenover haar opdrachtgever ;

Overwegende, wat de vordering tegen tweede verweerster betreft, dat een contractant die schade lijdt door de niet-uitvoering van het contract ten gevolge van een fout van een derde, tegen deze derde op grond van de quasi-delictuele verantwoordelijkheid kan optreden ;

Overwegende dat eiseressen hun stelling dat tweede verweerster verantwoordelijk is op grond van art. 1.384, al. 1, B.W. niet nader verantwoorden ; dat het feit dat tweede verweerster de bijvoer van de aanhangwagen heeft verricht niet tot gevolg heeft dat deze onder haar bewaking stond ;

b) de vordering in vrijwaring :

Overwegende dat de aanleveraar in beginsel de verplichting heeft de te verschepen goederen onder scheepstakel te brengen ;

Overwegende dat, ingevolge de usanties, de gebruiken en de overeenkomsten in de haven van Antwerpen het de aanleveraar volstaat de goederen te brengen in de wel omschreven perimeter van de haven en de bijvoer van de perimeter tot onder de scheepstakel kosteloos verricht wordt door de stouwer gelast met de lading en de stuwing van de koopwaar in het schip ;

Overwegende dat ingevolge overeenkomst afgesloten op 22 maart 1968 tussen de beroepsvereniging der stouwers, A.B.A.S., en het verbond der behandelaars van goederen waarvan eerste verweerster deel uitmaakt, overeengekomen werd :

« 1) ingeval goederen, bestemd voor de lading, op remorque ter beschikking gesteld worden van stouwer en deze laatste de remorque bijvoert onder scheepstakel, blijft de natie verantwoordelijk voor de schade die aan de goederen of remorque zou kunnen aangebracht worden ;

2) ingeval de natie met deze zienswijze niet accoord gaat, moet zij er zorg voor dragen de remorque zelf bij te voeren onder scheepstakel op het ogenblik dat de stouwer zulks wenst ; »

Overwegende dat eerste en tweede verweersters overeenkwamen dat de goederen ter beschikking zouden gesteld worden op aanhangwagen ; dat het irrelevant is dat de reden hiervan was het gevaar van overstroming ;

Overwegende dat eerste verweerster door voormelde overeenkomst gebonden is ; dat in geval van niet-accoord met deze voorwaarden de verweerster zelf de aanhangwagen tot onder de scheepstakel had moeten brengen ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

maakt melding van de toepassing van art. 2 der wet van 15 juni 1935 ;

voegt de zaken samen ;

Verklaart de hoofdvordering ontvankelijk en gegrond tegen eerste verweerster en ongegrond tegen tweede verweerster ;

veroordeelt eerste verweerster om aan eiseressen te betalen de som van 17.519 fr. met de vergoedende intresten, de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding, begroot op 1.000 fr. ;

verwijst eiseres in de kosten ten opzichte van tweede verweerster, begroot op 1.100 fr. ;

verklaart de vordering in vrijwaring ingeleid door eerste verweerster ongegrond en door tweede verweerster zonder voorwerp ;

verwijst hen in de kosten, zijnde nihil.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE KORTRIJK

24 december 1971.

Voorzitter : M. J. Cooreman.

Rechters : MM. D. Decuyper en A. Van de Meulebroucke.

Openbaar Ministerie : M. L. Denecker.

Advocaat : Mr. Van Steenkiste.

Herhaling. — Openbare dronkenschap. — Rijden onder drankinvloed

Openbare dronkenschap en rijden onder drankinvloed waren inbreuken, die vroeger door één enkele wet bevestigd werden. Sedert de wet van 15 april 1968 is het misdrijf van onder drankinvloed te rijden een volledig afzonderlijk misdrijf, dat niet meer onder dezelfde wetgeving als de openbare dronkenschap valt. De inbreuk op art. 35 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, met eigen regelen van herhaling, geeft geen aanleiding tot herhaling in de zin van artikel 1 van de wet-besluit van 14 november 1939.

Verbrugghe en Libeer t./O.M.

Aangezien het hoger beroep, regelmatig in den vorm, binnen de wettelijke termijn werd ingesteld ;

Ontvangt het hoger beroep en rechtdoende ten gronde ;

Overwegende dat de telastlegging sub A) lastens eerste verdachte vaststaat blijkens de vaststellingen van de verbalisanten en de persoonlijke bekentenis van voornoemde ;

Overwegende dat de eerste Rechter terecht de staat van herhaling niet weerhouden heeft ;

Dat immers volgens de eerste Rechter beklaagde V. Gilbert zich niet in staat van herhaling bevindt in de zin van artikel 1 B.W. van 14.11.1939, gezien de vorige veroordeling van de Heer Politierechter te Harelbeke d.d. 20 januari 1971 werd uitgesproken op grond van de inbreuk op artikel 35 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer gecoördineerd bij K.B. van 16 maart 1968 ;

Overwegende dat eertijds de twee inbreuken (sturen in staat van dronkenschap en gewone dronkenschap) onder één en dezelfde wet vielen ;

Dat het sturen in staat van dronkenschap voorkwam als een verzwarende omstandigheid van de gewone dronkenschap ;

Dat dit duidelijk blijkt uit de termen van het vroegere

artikel 3 van de B.W. van 14 november 1939 dat vervangen werd bij art. 5 van de wet van 15 april 1958 (B.S. 25 april 1958)-inbreuk omschreven bij voornoemde wet onder art. 2-4 : (Cass. 29.10.1956 - Pas. 1957, I, 208 ; Cass. 1.6.1959 - Pas. 1959 - I 100 ; Cass. 30.4.1962, Pas 1962 - I - 952 ; Corr. Veurne 10.1.1958 - R.W. 1958 - 59 Kol. 2073) ;

Overwegende dat het misdrijf van sturen in staat van dronkenschap een volledig afzonderlijk misdrijf is, dat valt onder de wetgeving op het verkeer en niet meer onder de wetgeving op de gewone dronkenschap, beteugeld bij de B.W. van 14 november 1939 ;

Overwegende dat, gezien de gebiedende voorschriften van artikel 100 S.W.B., de inbreuk op artikel 35 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd bij K.B. van 16 maart 1968, die eigen regelen van herhaling heeft (cfr. artikel 36), de staat van herhaling, overeenkomstig artikel 1 van de B.W. van 14 november 1939 niet in het leven kan roepen ; (Cfr. Brussel 11.2.1907, P.P. 1907 nr. 412)

Overwegende immers dat voornoemde bijzondere wetten een eigen stelsel van herhaling bezitten ;

Overwegende dat eveneens krachtens artikel 100 S.W. het stelsel eigen aan de bijzondere wet dient toegepast te worden ;

Dat het stelsel van de herhaling bij de bijzondere wetten ingericht steeds specifiek is (Cfr. C. J. Vanhoudt en W. Calewaert, Belgisch Strafrecht, 1968, Deel II, nr. 1136, p. 607)

Dat met betrekking tot de openbare dronkenschap zoals in casu er geen herhaling bestaat wanneer de twee inbreuken voorzien zijn door twee verschillende bijzondere wetten (cfr. Corr. Nijvel 27 januari 1968, Jur. de Liège 1967-68 p. 212 - Corr. Brussel 22 februari 1961 onuitgegeven ; - Trousse, Principes généraux nr. 3142) ;

Dat beklaagde, V. Gilbert, zich aldus niet bevindt in staat van herhaling ;

Overwegende dat de feiten B) en C) lastens eerste beklaagde en het feit D), lastens tweede beklaagde, als vóór de eerste Rechter, evenmin zijn bewezen ;

(.....)

NOOT. — 1. De herhaling bij de bijzondere misdrijven is steeds specifiek. Soms bepaalt de bijzondere wet alleen gelijkheidsrecidive d.i. herhalingsverzwaring die slechts kan toegepast worden wanneer de dader hetzelfde misdrijf pleegt als waarvoor hij reeds bij een onherroepelijk vonnis of arrest werd veroordeeld. Men spreekt van groepsrecidive, wanneer de dader een misdrijf pleegt dat behoort tot dezelfde groep delicten als het feit waarvoor hij reeds eerder veroordeeld werd door een beslissing die in kracht van gewijsde is gegaan.

2. Wanneer in de wet geen uitdrukkelijke bepaling voorkomt betreffende de regeling van de herhaling, aanvaarden rechtspraak en rechtsleer dat er dan groepsrecidive is (Cass., 16 februari 1932, Pas., 1932, I, 70 ; Cass., 29 november 1937, Pas., 1937, I, 357, R.D.P., 1938, 114 ; Corr. Dinant, 14 juli 1947, Pas., 1947, III, 62 ; Corr. Veurne, 10 januari 1958, R.W. 1958-59, 2073 ; Cass., 14 juni 1952, Pas., 1952, I, 752 ; Cass., 1 juni 1959 Arr. cass., 1959, 796, R.P.D., 1959-60, 402 ; G. Schuind, Remarques sur la récidive pénale, R.D.P. 123, 632 ; G. Schuind, Traité pratique de droit criminel, 3e éd., I. 398 ; J. Constant, Manuel de droit pénal, 5e éd., I., nr. 294 ; P. E. Trousse, Droit pénal positif belge, nr. 3143 in Nouvelles, Droit pénal I, 1 ; C. J. Van Houdt en W. Calewaert, Belgisch strafrecht, II, nr. 1136).

3. Bestaat die groepsrecidive dan slechts binnenin dezelfde bijzondere wet of verordening ? Zowel de rechtspraak als de rechtsleer zijn de mening toegedaan dat deze verwantschap die aanleiding geeft tot herhalings-

verzwaring slechts binnen een zelfde bijzondere wet of verordening te vinden is (Brussel, 27 december 1932, R.D.P. 1933, 150 ; Krijgsraad Brussel, 22 februari 1961, onuitgegeven ; G. Schuind, Remarques sur la récidive pénale, R.D.P. 1923, 632 ; P. E. Trousse, Droit pénal positif belge, nr. 3142 ; J. Rubbrecht, Inleiding tot het Belgisch strafrecht, bl. 228 ; J. Constant, Traité élémentaire de droit pénal, II, nr. 919 ; C. J. Vanhoudt en W. Calewaert, Belgisch strafrecht, II, nr. 1136).

4. Inzake openbare dronkenschap stelt zich een bijzonder probleem, sedert de wet van 15 april 1958 het wetsbesluit van 14 november 1939 gewijzigd heeft. Artikel 3 van het wetsbesluit werd gesplitst en het besturen van een voertuig of het leiden van een rijder in staat van dronkenschap op een openbare plaats, wordt sedertdien ingedeeld bij de verkeerswetten (thans beteugeld door de artikelen 35 en 38 § 1 van het Koninklijk Besluit van 16 maart 1968 tot coördinatie van de wetten betreffende de politie over het wegverkeer). Zolang de openbare dronkenschap en het besturen van een voertuig in staat van dronkenschap onder de toepassing van hetzelfde wetsbesluit vielen, bestond er geen twijfel over de geldigheid van de herhalingsverzwaring inzake openbare dronkenschap (Corr. Veurne, 10 januari 1958, R. W., 1958 - 59, 2073 ; Cass., 1 juni 1959, Arr. cass., 1959, 796). De inbreuk beteugeld door artikel 3 omvatte immers alle bestanddelen van de inbreuk beteugeld door artikel 1, § 1.

5. De splitsing van artikel 3 en de indeling van de dronkenschap bij het rijden onder de wegenverkeerswetgeving gaf aanleiding tot onzekerheid. Sommige rechters hielden het bij de orthodoxe leer en aanvaardden geen herhaling. (Corr. Namen, 27 januari 1968, Jur. Liège, 1967-68, 212 en het geannoteerde vonnis.

Het hof van cassatie besliste in tegenovergestelde zin. (Cass., 30 april 1962, Pas., 1962, I, 952 ; Cass., 30 oktober 1967, Arr. cass., 1968, 312).

Hieruit blijkt alvast dat de rechtsleer inzake de bijzondere herhaling dient te worden aangepast zodat de groepsrecidive niet noodzakelijk binnen eenzelfde bijzondere wet of verordening moet gezien worden, maar méér belang moet worden gehecht aan de verwantschap tussen onderscheiden misdrijven.

In dit opzicht is onze rechtspraak logischer dan de Franse (Caen, 16 juni 1967, Rec. dr. pénal, 1968, 205) en onze wetgeving soepeler dan de Nederlandse, die in een dergelijk geval voor beide misdrijven slechts de gelijkheidsrecidive toepassen (Hazewinkel-Suringa, Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht, (1968), bl. 516 e.v. ; W.P.J. Pompe, Handboek van het Nederlandse strafrecht, (1959), bl. 317 e.v.).

A. Vandeplass

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE DENDERMONDE

3e Kamer. — 7 juli 1971.

Voorzitter : M. E. Degraeve.

Rechters : MM. R. de Cooman en L. Meert.

Openbaar ministerie : M. R. Van Belle.

Advocaat : M. R. Westerlinck.

Handelsvertegenwoordiger. — Recht op uitwinningvergoeding. — Gevallen. — Aard. — Faillissement.

De wet kent aan de handelsvertegenwoordiger slechts een recht op uitwinningvergoeding toe in het geval dat de werkgever zonder dringende reden otwel de handels-

vertegenwoordiger om dringende redenen een einde aan de overeenkomst maakt.

Dit recht op vergoeding steunt op een vermogensverrijking zonder oorzaak in hoofde van de werkgever, die verder voordeel haalt uit de door de vertegenwoordiger aangebrachte cliënteel. Dit is natuurlijk volstrekt uitgesloten in geval van faillissement.

Giesenfeld t. / Faillissement Van Langenhove.

Overwegende dat schuldeiser, alhoewel behoorlijk opgeroepen, niet is verschenen, noch iemand in zijn naam ;

Overwegende dat schuldeiser Harry Giesenfeld op 4 februari 1971 in het bevoorrecht passief een schuldaangifte heeft ingediend voor een totaal bedrag groot 226.516 frank uit hoofde van reisvergoedingen, uitwinningsvergoeding, vacatievergoeding, vooropzegvergoeding en achterstallig loon ;

Overwegende dat de curator die aangifte aanvankelijk betwist heeft om reden van het feit dat aanleggers aangifte niet grondig kon onderzocht worden, meer bepaald bij gebrek aan preciese en oordeelkundige gegevens, zodat ze voorlopig en ten provisionele titel voor 1 frank aanvaard werd ;

Dat intussentijd echter de curator tot nazicht overgegaan is en in besluiten, waarvan de kopij voor akkoord getekend werd door schuldeiser persoonlijk, zich bereid verklaart de schuldvordering in het bevoorrecht passief voor een bedrag van 145.56 frank (73.435 frank ten titel van achterstallige wedde, 12.581 frank vacatiegeld en 59.550 frank vooropzegvergoeding) en in het gewoon passief voor een bedrag van 80.950 frank (39.700 frank ten titel van 4 maand uitwinningsvergoeding en 41.250 frank achterstallige reiskosten) op te nemen ;

Overwegende dat de Rechtbank het standpunt van de curator niet volledig kan bijtreden :

1) Aanlegger heeft ongetwijfeld recht op zijn achterstallige wedde en zijn verlofgeld, maar dient minstens een minimum van stukken voor te leggen waarop zijn aanspraken betrekking hebben ;

2) Hij houdt ten onrechte voor dat hij als handelsvertegenwoordiger recht heeft op minstens 6 maand vooropzegvergoeding ; hij kan hierop alleen maar aanspraak maken, wanneer hij het bewijs voorlegt meer dan 5 jaar in dienst geweest te zijn van zijn werkgever ;

3) De achterstallige reis- of verplaatsingskosten dienen eveneens verrechtvaardigd te worden ;

4) Aanlegger vergist zich tenslotte wanneer hij een uitwinningsvergoeding van vier maand vordert ;

Overwegende immers dat luidens de bepalingen van artikel 15, lid III, van de wet van 30 juli 1963, die vergoeding slechts verschuldigd is na een tewerkstelling van één jaar en gelijk is aan de bezoldiging van 3 (en niet 4) maand, wanneer hij bij dezelfde werkgever minstens 5 jaar werkzaam was ;

Dat het bewijs hiervan niet wordt voorgelegd ;

Dat aanlegger al evenmin bewijst principieel op een uitwinningsvergoeding aanspraak te mogen maken ;

Overwegende inderdaad, dat in tegenstelling met het Benelux-ontwerp dat aan zelfstandige agenten een uitwinningsvergoeding toekent, welke ook de oorzaak weze van het einde van de overeenkomst, de Belgische wetgever dit recht van vergoeding aanzienlijk beperkt heeft ;

Dat die uitwinningsvergoeding trouwens in samenhang dient te worden gezien met het concurrentiebeding : de ene bepaling beschermt de belangen van de vertegenwoordiger, de andere daarentegen behelst een bewaringsmaatregel ten gunste van de werkgever (cfr. Parl. Bescheid, Senaat, verslag nr. 185, Pasin. 1963, blz. 813) ;

Dat, in het geval dat de vertegenwoordiger een cliënteel aanbracht, deze laatste, volgens het oorspronkelijk ontwerp

van de wetgever, in vier verschillende gevallen, zijn recht kon laten gelden op een utiwiningsvergoeding, namelijk : wanneer de werkgever zelf, hetzij regelmatig, met opzeg derhalve, hetzij wegens dringende reden, een einde stelde aan de overeenkomst, of wanneer het initiatief uitging van de vertegenwoordiger, hetzij dat hij vrijwillig, mits opzeg, zijn werkgever verlaat, hetzij dat hij van oordeel is dat deze laatste wegens dringende reden een verdere samenwerking onmogelijk maakt (cfr. verslaggever Troclet, Pasin. 1963, 865) ;

Overwegende uiteindelijk dat, zoals blijkt uit de tekst van artikel 15 van de wet van 30 juli 1963, de werkgever slechts twee of vier gevallen weerhouden en slechts een recht op een uitwinningsvergoeding toegekend heeft in het geval dat ofwel de werkgever zonder dringende reden ofwel de handelsvertegenwoordiger om dringende reden een einde stelt aan de overeenkomst ;

Overwegende daarenboven dat dit recht op uitwinningsvergoeding zich niet zozeer steunt op de overweging dat de vertegenwoordiger een verlies ondergaat, alswel op het idee dat de werkgever, tengevolge het vertrek van zijn vertegenwoordiger, verder in de toekomst van diens inspanningen (aangeworven cliënteel) blijft genieten zonder enige tegenprestatie ;

Dat, in de geest van de wetgever, die onbillijke toestand als een ongeoorloofde verrijking in hoofde van de werkgever beschouwd wordt, waaruit volgt dat die werkgever minstens theoretisch in staat moet zijn uit die toestand voordeel te halen : (cfr. spreker Rolin : « En effet, ce n'est pas ici une question de préjudice pour le représentant, mais une question d'enrichissement indu dans le chef de l'employeur ». Pasin. 1963 blz 867 ; en verder, blz 869 (Rolin) « pour moi, tout dépend du point de savoir si la clientèle restera acquise à l'employeur ou au représentant », waarop antwoord van Minister Servais : « Si l'on y attribue ce sens, je suis d'accord. C'est d'ailleurs ce que voulait exprimer le texte ». Pasin. 1963, blz. 869) (zie ook : Colens : Contrat d'emploi nr. 190-ed. 1964) ;

Overwegende dat, ook al bracht schuldeiser het bewijs quod non, dat hij werkelijk cliënteel aangebracht heeft en hiervoor een commissieloon ontving (hetgeen hier terzake niet gevraagd wordt) dan nog zou hij niet gerechtigd zijn aanspraak te maken op een uitwinningsvergoeding, vermits dit recht op vergoeding zich steunt op een vermogensverrijking zonder oorzaak in hoofde van de werkgever, die verder dient te blijven genieten van het door de vertegenwoordiger aangebracht cliënteel en hiervan natuurlijk, in geval van faillissement, volstrekt uitgesloten is ;

Overwegende echter dat het past dienaangaande ambtshave de heropening van de debatten te bevelen overeenkomstig artikel 774 van het Gerechtelijk Wetboek, teneinde aanlegger toe te laten zijn bewijsstukken voor te leggen en omtrent de hier ingeroepen excepties zijn middelen voor te dragen ;

Om deze redenen,

gelet op artikel 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken ;

Rechtdoende bij verstek,

Alle verdere, meer uitgebreide of strijdige besluiten verwerpende als ongegrond of niet terzake dienend ;

Beveelt de heropening van de debatten omtrent de sub 4 van ambtshalve ingeroepen exceptie alsmede het voorleggen van de bewijsstukken die op de punten 1 tot 3 betrekking hebben ;

NOOT. — Bij de vermelding van de partijen in de aanhef van het vorenstaande vonnis wordt eiser als « bediende-handelsvertegenwoordiger » vermeld, dus als een werknemer in banden van ondergeschiktheid. Het geschil betref zijn uit een bediendencontract voortvloeiende rechten.

Het lijkt derhalve dat de rechtbank, daar de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel de openbare orde raakt, ambtshalve een middel dat uit haar onbevoegdheid voortkomt, diende aan te voeren en de zaak naar de arrondissementsrechtbank moest verwijzen.

Vóór het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek bestond voor de Rechtbank van koophandel, in de geschillen die ertoe strekten een schuldvordering van een werknemer in het passief te doen opnemen, de mogelijkheid om er zelf kennis van te nemen, al behoorden ze normaal tot de bevoegdheid van de werkrechtshoofdraden. Die mogelijkheid sproot voort uit de bepalingen van art. 37ter van de vroegere bevoegdheidswet. Volgens dit artikel mochten twee zaken, die afzonderlijk beschouwd onder de bevoegdheid van twee verschillende rechtbanken vielen, maar samenhangend waren, voor een en dezelfde rechtbank behandeld worden. Die rechtbank was dan diegene die, tussen de twee rechtbanken, de hoogste rang bekleedde in de schaal van zes graden, die art. 37ter vastlegde. In die schaal stond de Rechtbank van koophandel een graad hoger dan de werkrechtshoofdraden.

Men kon dus als volgt redeneren:

— de vordering van de werknemer strekt er in hoofdorde toe zijn opneming in het passief te bekomen; voor zulke vordering is de Rechtbank van koophandel in alle geval bevoegd;

— de betwistingen nopens het bedrag van de schuldvordering en nopens het al dan niet bevoorrecht karakter vormen een bijkomend geschil dat verknocht is met de vraag tot opneming;

— de rechtbank van koophandel kan dus over het geheel beslissen, aangezien zij in de opsomming van art. 37 ter hoger staat dan de werkrechtshoofdraden.

Die zienswijze werd regelmatig door de Rechtbank van koophandel te Sint-Niklaas gehuldigd en werd bijgetreden door de Rechtbank van koophandel te Kortrijk (vonnis van 26 oktober 1961, R.W. 1966-67, 569) totdat het Hof van beroep te Gent dit standpunt verwierp (5e kamer, arrest van 18 februari 1969, Ruythoren t./ faill. Bals, onuitg.), zonder trouwens de hierboven uiteengezette redenering enigerwijze te weerleggen.

Sedert 1 november 1970 is een beroep op het oude art. 37 ter Bevoegdheidswet niet meer mogelijk, aangezien het daarin gehuldigd stelsel in het Gerechtelijk Wetboek niet overgenomen en vervangen werd door het systeem van de beslechting van de bevoegdheidsproblemen door de Arrondissementsrechtbank (art. 639 e.v.) en aangezien trouwens de Arbeidsrechtbank voorrang heeft boven de Rechtbank van koophandel (art. 565, 3*).

A. C.

VREDEGERECHT TE GENT

7e Kanton. — 13 september 1971.

Vrederechter: M. Carlos Van Malderen.

Advocaten: Mrs. Coignon (Antwerpen) en Blomme.

Wet van 29 januari 1964 tot bescherming van de huurprijs der bescheiden woongelegenheden. — Betaalde huurprijs zonder belang. — Van toepassing op alle huurovereenkomsten. — Ernstige reden tot intrekking der huurverlenging. — Aankoop voor verbouwing tot appartements door bouwfirma. — Verwerping.

Voor de toepassing der wet van 29 januari 1964 moet geen rekening gehouden worden met de betaalde huurprijs maar mag alleen nagegaan worden of de wettelijke voorwaarden tot bescherming vervuld zijn.

Het aankopen van een door de wet beschermde

woning door een gespecialiseerde bouwfirma met het doel ze af te breken en een appartementsgebouw op te richten bestemd tot de verkoop en het vervezenlijken van winst in het kader der handelsactiviteit, kan niet ingeroepen worden als ernstige reden tot intrekking der huurverlenging, ook al worden grote kapitalen geïnvesteerd en geïmmobiliseerd.

N.V. Entreprises Amelinckx t./ Van der Haeghen.

Overwegende dat het verzoekschrift ertoe strekt verweerders te horen zeggen voor recht dat zij, bij het eindigen van hun huurceel op 31 juli 1971 betreffende een woonhuis aan de Coupure 163, te Gent, geen huurverlenging meer zullen kunnen genieten en dat zij vanaf die datum gehouden zijn het goed te verlaten;

Overwegende dat eiseres, die op 29 december 1965 eigenares werd van het huurgoed dat door verweerders als woonhuis wordt gebruikt en hen aldus werd verhuurd door de vorige eigenaar, niet betwist dat dit huurgoed een kadastraal inkomen heeft van minder dan 12.000 frank per jaar, dat het vóór 10 mei 1940 werd gebouwd en vóór 1 oktober 1962 aan verweerders werd verhuurd;

Overwegende dat reeds bij vonnis van de heer Vrederechter van het 2de kanton te Gent dd. 23 maart 1967 een vordering tot geldig- en vanwaardeverklaring van een huuropzeg door de vorige eigenaar, de heer Charles Spae, gegeven tegen 31 juli 1965, omwille van de wet van 29 januari 1964 als onontvankelijk werd afgewezen, vonnis waartegen hoger beroep werd aangetekend, beroep waaraan eiseres thans hier uitdrukkelijk verklaart te willen verzaken;

Overwegende dat verweerders kwestig huurgoed met het goed nr. 161 aan de Coupure in huur namen en dat zij niet betwisten dat dit laatste huurgoed voor handelsdoeleinden werd aangewend, meer bepaald een meubelhandel;

dat de oorspronkelijke huurceel van 13 juli 1962 een beëindiging van rechtswege op 31 juli 1971 voorziet, zonder mogelijkheid stilzwijgende huurverlenging in te roepen en zonder noodzakelijkheid van voorafgaande kennisgeving;

dat de huurprijs voor het woonhuis aan de Coupure nr. 163 te Gent 21.600 frank per jaar, gekoppeld aan het indexcijfer der kleinhandelsprijzen, bedroeg en deze voor het handelshuis ernaast, nr. 161, 42.000 frank per jaar, eveneens gekoppeld aan dit indexcijfer, zodat men billijkheidshalve moeilijk kan gewagen van een bescheiden woongelegenheden, alhoewel, aan de Coupure, een huurprijs van 1.800 fr. per maand voor een groot, zij het oud vervallen herenhuis, eerder gering is;

dat voor de toepassing der wet van 29 januari 1964 de betaalde huurprijs evenwel zonder belang is;

Overwegende dat ondertussen het huis nr. 161 door eiseres afgebroken werd;

Overwegende dat eiseres in haar verzoekschrift inroept dat verweerders geenszins van de door de wet van 29 januari ingevoerde huurverlenging genieten, maar gebonden zijn door een schriftelijke huurovereenkomst die eindigt op 31 juli 1971 en die ze moeten eerbiedigen;

dat dit middel niet opgaat nu artikel 3, § 1, dezer wet ze van toepassing maakt op alle huurovereenkomsten, meer bepaald uitdrukkelijk op de geschreven huurovereenkomsten die van rechtswege worden verlengd wanneer ze slaan op goederen die onder toepassing der wet vallen overeenkomstig artikel 1;

Overwegende dat de vrederechter wel, wanneer hij meent dat een ernstige reden aanwezig is, de intrekking van de verlenging kan toestaan;

Overwegende dat de argumentatie van eiseres dat ze de twee gebouwen aankocht om er een harmonisch appartementscomplex op te richten in het kader van haar handelsactiviteit « kopen - bouwen - verkopen », hiertoe grote kapitalen investeerde die thans geïmmobiliseerd blijven en

renteloos, niet als een ernstige reden kan aanvaard worden vooral nu eiseres, één der grootste aannemersfirma's van het land, zich vooraf had moeten vergewissen van de mogelijkheden, zo praktische als juridische, om met de aangekochte gebouwen haar handelsdoeleinden te bereiken ;

dat het trouwens geenszins opgaat dat, zolang de wet van 29 januari 1964 van kracht is, een bouwfirmat zeer goedkope woningen zou aankopen die vallen onder de bescherming der wet betreffende de bescheiden woongelegenheden, en naderhand zou inroepen dat 's lands economie ermede gediend is dat de huurders worden verdreven omdat zij er luxueuze appartementen wil oprichten, en dat zij financiële verliezen zou lijden wanneer de door haar gekende wet wordt toegepast ;

dat in een vonnis dd. 31 januari 1968 der Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen een strijdige beslissing werd getroffen nadat de rechtbank een schadevergoeding aan de huurders had verleend ;

dat wij evenwel menen dat de wetgever uitdrukkelijk heeft gewild, dat eens dat vastgesteld werd dat het huurgoed onder de wettelijke bescherming viel, aan de huurverlenging slechts dan een einde kan gesteld worden als bewezen is dat de eigenaar zelf persoonlijke woonbezwaren heeft, hetzij om het goed zelf te betrekken — voorbeeld aangehaald door de wet zelf —, hetzij omdat het goed moet ontruimd worden om de eigenaar toe te laten het als middel aan te wenden om een ander goed te betrekken, hetzij om andere familiale zeer ernstige redenen, hetzij wanneer de eigenaar het goed voor het algemeen nut zal aanwenden of wanneer het goed aangewend wordt voor de openbare veiligheid of gezondheid, in welke gevallen het belang van de huurder moet wijken ; dat minstens door de eigenaar zou moeten bewezen worden dat hij zware financiële verliezen lijdt die hij ook al was hij voorzichtig niet kon vermijden, omdat de wet plots zijn eigendomsrecht kwam beknotten, toestand die door eiseres niet kan ingeroepen worden nu zij op voorhand kon weten of de door haar aangekochte goederen al dan niet onder toepassing der wet vielen ;

Overwegende dat het nutteloos is de voorstellen en tegenvoorstellen tussen partijen te onderzoeken nu de eis als ongegrond moet afgewezen worden ;

Gelet op artikelen 2, 30, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 ;

Om deze redenen,

Wij Vrederechter,

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg ;

Ontvangen de vordering ;

Geven voor zoveel nodig akte aan eiseres dat zij verzaakt aan haar hoger beroep tegen het vonnis van 23 maart 1967 van de heer Vrederechter van het 2de kanton te Gent ;

Wijzen de eis af als ongegrond ;

Veroordelen eiseres tot de kosten van het geding met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding langs de zijde van verweerders, hier begroot op 1.000 frank ;

Verklaren dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel en zonder borgstelling.

BOEKBESPREKING

Professor R. Blanpain, Bediende... Waarheen ? 1922-1972. Na 50 jaar arbeidsovereenkomst voor bedienden. — Antwerpen, Landelijke Bedienden Centrale, 1972, 83 bladzijden.

Over geen tak van het recht wordt de laatste jaren meer geschreven dan over het arbeidsrecht. Overzichten van

wetten en rechtspraak wisselen in bonte wemeling af. Zeldzaam zijn echter de werken waarin de diepere ondergrond van het arbeidsrecht ontleed wordt en waarin zijn eigen aard en bijzondere betekenissen duidelijk in het licht wordt gesteld. Dit is nu juist wat wij vinden in het beknopt doch uitstekend boekje dat uitgegeven werd door professor R. Blanpain, naar aanleiding van het 50-jarig bestaan der wetgeving op de arbeidsovereenkomst der bedienden.

In dit boekje wordt ons niet alleen een zeer degelijke schets gegeven van de evolutie der wetgeving op dit gebied, doch ook de toekomstige taken die nog weggelegd zijn voor het arbeidsrecht inzake arbeidsovereenkomst voor bedienden worden uitgestippeld en de voorstellen tot hervorming worden ontwikkeld, dit alles in de globale context van het Belgisch arbeidsrecht zoals dit bepaald wordt door maatschappelijk-filosofische opties aan de ene kant en door economische realiteiten aan de andere kant.

Als inleiding geeft de auteur ons een aantal statistische gegevens waaruit blijkt dat weldra in ons land, zoals trouwens in de Verenigde Staten, meer dan 50% van de werknemers « bedienden » zullen zijn. Er wordt ook gewezen op de internationale overeenkomsten, tot dewelke België toetrad, zoals het sociaal handvest te Turijn van 1961 en op het belang van de harmonisatie der sociale stelsels spruitende uit de Europese integratie.

In het hoofdstuk waarin professor Blanpain « de krachtlijnen van het Belgische arbeidsrecht » ontleedt, legt hij er de nadruk op dat vier factoren de sociaal-economische toestand in onze westerse samenleving beheersen : in de eerste plaats het eigendomsrecht, verder de vrijheid van handel en nijverheid en de vrijheid van groepering, waarop de werkgevers steunen en daartegenover de vrijheid van arbeid ten voordele van de werknemers. Deze vier fundamentele factoren bepalen het westers kapitalistisch systeem en meteen de grote lijnen van het arbeidsrecht. Zij zullen nog in ruime mate de toekomstige arbeidsverhoudingen in ons land beheersen.

Bij de economische krachtlijnen vestigt de auteur de aandacht op het belang van de multinationale onderneming waaromtrent voorzien wordt dat binnen enkele jaren een 300-tal internationale reuzen heel de « World Business » zullen beheersen en niet minder dan twee derden van de industriële kapitalen zullen manipuleren.

De auteur stelt zich de vraag of tegenover deze ontwikkeling de actie van de vakbonden in de toekomst zal kunnen opgewassen zijn. Hij vestigt de aandacht op de pogingen die gedaan werden tot het in leven roepen van internationale vakorganisaties.

Niettegenstaande het indrukwekkend arsenaal van onze arbeidswetgeving, is het soeverein gezag van de werkgever onaantast gebleven wat de meeste essentiële punten van de arbeidsverhouding betreft, zoals aanwerving, promotie, afdanking en sluiting van de onderneming. Schrijver doet ook uitschijnen hoe onvolmaakt de rol is die bij dit alles gespeeld wordt door de ondernemingsraden. De werknemer is door allerlei banden aan de onderneming gebonden zoals de uitkering van bepaalde premies, het verstrekken van goedkope leningen, groepsverzekeringen, enz. Zijn vrijheid wordt in sterke mate beknod door de clausules van niet-mededinging die ingeschreven staan in vele individuele arbeidsovereenkomsten. Bij de lectuur van deze uiteenzetting lijkt het lot van de werknemer wel erg beklagenswaardig...

Waar hij handelt over de oorspronkelijkheid van het arbeidsrecht, onderstreept professor Blanpain hoe dit recht zich op essentiële punten volledig afscheidt van het burgerlijk recht. Voor de auteur is het arbeidsrecht juist een contestatie van het burgerlijk recht. Het arbeidsrecht is gegroeid uit de reactie tegen de individualistische dogmen van het Burgerlijk Wetboek. Niet het individua-

lisme, maar de solidariteit wordt in ons arbeidsrecht beklemtoond. Volgens het gemene recht zijn partijen in beginsel «gelijken» bij het sluiten van een overeenkomst, wat meteen gelijkheid of wederkerigheid van rechten en plichten stelt. In het arbeidsrecht daarentegen heeft men de idee van de theoretische gelijkheid tussen werkgever en werknemer definitief laten varen. Men vertrekt integendeel van de feitelijke ongelijkheid tussen de economisch zwakke werknemer en de economisch sterke werkgever en komt logisch tot het vaststellen van ongelijke rechten en plichten... Het arbeidsrecht ontwikkelt zich los van de individuele wilsuiting. De arbeidsverhoudingen worden tussen werkgever en werknemer benaderd vanuit heel andere standpunten: bestaanszekerheid, gewaarborgd inkomen, vastheid van betrekking, die de fundamentele tendensen zijn van het arbeidsrecht. Daarin bestaat zijn oorspronkelijkheid.

In een laatste hoofdstuk van zijn boek onderzoekt de auteur verscheidene voorstellen tot hervorming. Discriminatie op het stuk van geslacht is in België nog niet voldoende gewaarborgd en schrijver stelt tot voorbeeld verscheidene wetgevende maatregelen die in andere landen genomen werden.

Een zeer interessant hoofdstuk is gewijd aan de veronderlandings van het bedrijfsleven, dat door de bepalingen van de wet in 1963 volstrekt onvoldoende verzekerd wordt. Professor Blanpain is van mening dat hier een belangrijke taak voor de parlementaire cultuurraden is weggelegd die voorzeker bevoegd zijn om de bepalingen der wetgeving van 1963 in belangrijke mate aan te vullen.

Ook wat de vastheid van betrekking betreft wordt een onderzoek ingesteld naar de wetgeving die in naburige landen bestaat waar, ingeval van onrechtmatige afdanking, de reïntegratie voorzien is. Niettegenstaande de gewichtige psychologische bezwaren tegen deze maatregel bevestigt de auteur dat uit een Amerikaans onderzoek gebleken is dat reïntegratie in de praktijk een succes kan zijn.

Na de ontwikkeling van kritische opmerkingen betreffende de groepsverzekering, wijdt schrijver zijn aandacht aan het statuut van de uitzendkrachten waarvoor een definitieve regeling zou dienen uitgewerkt te worden, gesteund op het beginsel dat het hier enkel aanvullend werk mag betreffen, dat het niet concurrentieel mag zijn ten aanzien van het bestendig personeel, dat enkel erkende ondernemingen zich met de plaatsing van tijdelijke werkkrachten zouden mogen bezighouden en dat de tijdelijke werknemers beschermd dienen te worden door de normale arbeidswetgeving.

Een wettelijke regeling zou ook dienen uitgevaardigd te worden betreffende de rechten van de werknemer-uitvinder wiens moreel recht op het vaderschap van de uitvinding dient te worden gegarandeerd en die recht heeft op een billijke vergoeding en op een deel van de uitbatingsofbrengst.

De auteur acht het onvoldoende dat de vorderingen van een werknemer ten opzichte van zijn werkgever slechts bevoorrecht zijn tot een bedrag van 180.000 fr. en dan nog enkel op de roerende goederen. Hij is van mening dat het privilege absoluut en onbepaald zou dienen te zijn.

Wat de concurrentieclausules betreft, meent schrijver dat deze volstrekt nietig zouden dienen verklaard te worden.

Het beeld van het tegenwoordig arbeidsrecht voor bedienden dat in dit werk geschetst wordt, is voorzeker volkomen realistisch, al is het voorzeker nog niet doorgedrongen tot de mentaliteit van de meeste onzer medeburgers. Wanneer men echter voor zich het beeld oproept van de toekomstige ontwikkeling, die door schrijver wordt uitgestippeld, vraagt men zich noodzakelijk af welke de gevolgen zouden kunnen zijn van een dergelijk toekomst-

beeld. Zou het niet van aard zijn om alle initiatieven in de onderneming te doden? Welk verschil zou er nog bestaan tussen de hier verdedigde ontwerpen en ten slotte de volledige uitschakeling van de private onderneming? En zou dit werkelijk een waarborg zijn voor bredere economische ontwikkeling en vooral... voor groter menselijk geluk?

Men is gerechtigd daaraan te twijfelen, doch het boekje van professor Blanpain heeft de zeer grote verdienste klaarheid te scheppen en duidelijk in het licht te stellen welke de doeleinden zijn die nagestreefd worden.

René Victor

Brigitte Cardyn-Desalle, La profession d'avocat. — Bruxelles, F. Larcier, 1972, 109 bladzijden.

Dit werk is het resultaat van een zeer uitgebreid enquest waarvan het initiatief genomen werd door het Verbond van Belgische advocaten. Door middel van een vragenlijst werden aan alle advocaten van de Belgische balies inlichtingen gevraagd betreffende een hele reeks aangelegenheden die voor de advocatuur van essentieel belang zijn.

Laten wij eerst vermelden dat de resultaten van dit onderzoek slechts een gedeeltelijke waarde hebben, daar talrijke leden van de balie op de hun toegezonden vragenlijst niet hebben geantwoord en de statistieken dus zijn moeten opgesteld worden op basis van minder dan één derde van de antwoorden.

Niettegenstaande dit voorbehoud verschaffen de bekomen inlichtingen toch reeds zeer interessante gegevens.

Zij hebben betrekking op al de grote vraagstukken die de balie aanbelangen: de associatie en de collaboratie, de stage, het personeel, het werk, de vrijetijdsbesteding en de vakantie, het gebruik der talen, de materiële middelen waarover de advocaat beschikt, de verzekeringen en de bijkomende activiteiten.

Verder worden inlichtingen verstrekt betreffende het inkomen van de advocatuur, de specialisatie, de fortuin-toestand van de advocaat, de uitkering van vergoedingen aan stagiaires en medewerkers.

In het tweede gedeelte van het werk worden enkele desiderata medegedeeld zoals zij uit het enquest te voorschijn kwamen.

Met welk voorbehoud de cijfers die in het onderzoek voorkomen ook dienen aanvaard te worden, toch geeft dit werkje wel enig inzicht in toestanden en verhoudingen die over het algemeen volledig verborgen blijven.

Het boekje werd ingeleid met een voorwoord van Mr. Louis Gielen, Voorzitter van het Verbond van Belgische Advocaten.

R. V.

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.
(Week 6-10 november 1972).

Het Hof van Justitie heeft arrest gewezen in twee door nationale rechterlijke instanties aan het Hof voorgelegde prejudiciële zaken.

Zaak 17/12 — Getreidehandel.

Volgens de communautaire bepalingen voor de geleidelijke tot stand bringing van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen wordt een heffing

toegepast bij de invoer van granen door een Lid-Staat uit een andere Lid-Staat. Deze heffing is gelijk aan het verschil tussen de prijs van het produkt franco-grens in het land van uitvoer en de drempelprijs in het land van invoer, verminderd met een forfaitair bedrag.

Een Duitse firma die bijna 600 ton maïs uit Frankrijk in Duitsland had ingevoerd, was het niet eens met de door de Duitse douane gevorderde heffing. Volgens haar had de Commissie de prijs franco-grens bij uitvoer uit Frankrijk niet juist vastgesteld, daar geen rekening was gehouden met bepaalde kosten, in het bijzonder die van vervoer, verzekering en financiering. Wanneer met deze kosten wel rekening was gehouden, zou dit tot een lagere heffing hebben geleid.

De importeur maakte de zaak aanhangig bij het Finanzgericht Hessen (Duitsland) dat het Hof een vraag voorlegde over de geldigheid van het besluit van de Commissie tot vaststelling van de prijs franco-grens bij uitvoer van maïs uit Frankrijk.

Het Hof verklaarde voor recht dat bij onderzoek naar de gestelde vraag niets is gebleken van enigerlei omstandigheid welke afbreuk zou kunnen doen aan de geldigheid van de beschikking van de Commissie van 21 januari 1966 waarbij de prijs franco-grens voor de invoer van Franse maïs in de Bondsrepubliek Duitsland is vastgesteld.

Zaak 20/72 — Cobelex.

Een Belgische firma die maïs uit Frankrijk had ingevoerd, ontving bij invoer een restitutie die de Franse interventiebureaus verlenen bij uitvoer naar derde landen.

Toen het Belgische interventiebureau dit bemerkte, vorderde het voor deze invoer heffingen van 87.712 Bfr. en 1.953.105 Bfr.

Bedoelde invoeren hadden namelijk plaats gevonden onder vigeur van 's Raads verordening nr. 19 van 4 april 1962, houdende de geleidelijke tot stand koming van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen, waarbij een voor de gehele Gemeenschap geldend stelsel van gemeenschappelijk prijzen werd ingevoerd doch elke Lid-Staat binnen door de Gemeenschap bepaalde grenzen de basisrichtprijzen, de interventieprijzen en de drempelprijzen vaststelt.

Om het voorlopig nog bestaande verschil tussen de prijzen binnen de Gemeenschap op te vangen, voorzag de marktordening in een stelsel van intracommunautaire heffingen waarbij iedere Lid-Staat deze heffingen vaststelde door het verschil te berekenen tussen de in de invoerende Lid-Staat genoteerde prijs franco-grens van het uit de uitvoerende Lid-Staat afkomstige produkt en de drempelprijs van de invoerende Lid-Staat, en door dit verschil te verminderen met een forfaitair bedrag.

Alleen produkten, die in de uitvoerende Lid-Staat waren gekocht in de prijssituatie waarvan de regelmatig uitgaat, konden onder deze regeling vallen.

Hoe staat het echter met produkten waarvoor een restitutie is verleend die gewoonlijk slechts wordt verleend bij uitvoer naar derde landen?

De N.V. Cobelex legde de zaak voor aan de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, die op haar beurt het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over (onder andere) de volgende vragen:

« Houdt de communautaire landbouwverordening voor de invoerende Lid-Staat de verplichting in heffingen toe te passen bij invoer uit een andere Lid-Staat, indien laatstgenoemde Staat bij uitvoer van die produkten restituties verleent die gewoonlijk slechts worden verleend bij uitvoer naar derde landen? » « Zo ja, is deze verplichting dan rechtstreeks toepasselijk in die zin dat de Staat hieraan gehouden is zonder dat voorafgaande transformatie hiervan in een regel van nationaal recht noodzakelijk is? »

Het Hof heeft deze vragen bevestigend beantwoord.

* * *

Het Hof van Justitie hoorde voorts de conclusies van de advocaat-generaal in de prejudiciële zaken 18/72 (Granaria) en 32/72 (Wasaknäcke), en de opmerkingen van partijen in de prejudiciële zaken 38/72 (v. d. Poll) en 52/72 (Magstadt). Voorts hoorde het Hof de pleidooien van partijen in de zaak 13/72 (Nederland tegen Commissie - nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 26 januari 1972 betreffende de bijstand van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw, in verband met de uitgaven van Nederland voor de restituties bij uitvoer naar derde landen).

* * *

Op 9 november hebben de president en de leden van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg een bezoek gebracht aan het Hof van Justitie.

* * *

Op 13 en 14 november bracht het Hof van Justitie een officieel bezoek aan Ierland voor een samenkomst met de leden van de hoogste rechterlijke colleges van het land in verband met de toetreding op 1 januari 1973 tot de Europese Gemeenschappen.

BALIELEVEN

Union Internationale des Avocats.

Congres te Madrid, 22/28 september 1973.

Van 23 tot 28 september 1973 zal te Madrid het 25^e Congres gehouden worden van de Union Internationale des Avocats in de Paleizen der Tentoonstellingen en Congressen.

De onderwerpen die zullen behandeld worden, zijn de volgende:

- « Politiek Asiel en Uitlevering »
 - algemeen verslaggever: Mr. Munoz Campos (Madrid);
 - Belgische verslaggever: Mr. Xavier Magnée (Brussel).
- « Invordering van Schulden in de Vreemde »:
 - algemeen verslaggever: Mr. Jean-Claude Woog;
 - Belgisch verslaggever: Mr. Guy Horsmans (Brussel).
- « De Rol van de Advocaat in het sociaal Leven »:
 - Voorzitter van de Commissie: Mr. Roland Jaton (Lausanne);
 - de bestendige commissie van « Recht en Techniek » zal haar publieke vergadering houden onder voorzitterschap van dr. Hans Peter Schmid (Bazel) en leiding van mr. Tomaso Bucciarelli (Rome).

Zij die wensen meer omstandige inlichtingen te bekomen aangaande dit congres, moeten zich wenden tot het secretariaat-generaal van de Union Internationale des Avocats, Bureel M 114, Gerechtshof, 1000 - Brussel.

Voor de Belgische advocaten die aan dit congres wensen deel te nemen, zal een groepsreis georganiseerd worden aan forfaitaire voorwaarden die zeer interessant zullen zijn.

Het inschrijvingsrecht voor de corresponderende leden van de Union Internationale des Avocats is vastgesteld op 5.000 pesetas en voor de niet corresponderende leden op 5.800 peseta's. Voor hen die de deelnemers vergezellen zal het inschrijvingsrecht waarschijnlijk vastgesteld worden op 2.750 peseta's.

Vlaamse Conferentie der Balie te Gent

*De Vlaamse Conferentie is op reis geweest.
(10-12 november 1972)*

Zo zong men het in onze revue bij gelegenheid van de openingsplechtigheid en zo deed men het traditiegetrouw in de maand november — dit alles in het jaar van voorzitter Van Mallegheem.

De keuze was gevallen op Amsterdam- en niemand kan beweren dat deze stad niet heeft wat anderen wel hebben. Zelfs heeft men er de « Liefdebrief » terug welke enige tijd in ons land vertoefde en opnieuw naar het Rijksmuseum werd overgebracht.

Evident dat wij er een kijkje gingen nemen, waar het doek de blikvanger is op dit ogenblik, en waar men de volledige herstellingsmethode kan volgen, zo men dit wenst.

Alhoewel wij zeer lang hebben gewacht op een vrouwelijk en een andere confrater, hebben wij toch met een « oude » klare contact gehad met Amsterdamse confreres in ons hotel.

In het typisch nederlands « De La Mar Theater » hebben wij Wim Kan moeten bewonderen wanneer hij alleen op de planken stond en zijn vrouw liet wandelen. Deze man kan met zijn taal- en woordenspel iedereen bevredigen — en het zou moeilijk zijn het te herhalen maar wees ervan overtuigd het is kunstenaarswerk.

Vele confraters hebben de zaterdag in de late voormiddag nog een verrassing beleefd wanneer het « morgenmaal » op de kamer werd gebracht en men in nachtgewaad moest gaan zoeken naar enkele gulden om te betalen.

Wie Amsterdam zegt denkt er tevens reeds bij de Kalverstraat waar het goed is te winkelen en te wandelen en te blijven staan bij de etalages, waar het aanbevolen is voor de belgische substituten hun kennis te gaan verrijken, voor het ogenblik dat alles over de grens zal zijn gewaaid.

Een boottocht langs de meer dan 900 bruggen en 100 kanalen was voor velen reeds een gelegenheid om even uit te rusten van de vorige avond.

Tingel-Tangel heeft meer gegeven dan men verwacht had en onze mensen van de revue zullen ongetwijfeld bepaalde zaken hebben onthouden voor volgend jaar.

Wat er allemaal aan menselijke onwaardigheid en diep ongeluk is te zien op de Wallekens kan men zich alleen voorstellen in een stad waar het Vondelpark mogelijk is.

Een avant-garde mis was de moeite om te beleven heeft men mij gezegd.

Wanneer men op de TEE-trein de lachende gezichten der thuisvaarders heeft gezien, dan weet men meteen dat het een prachtige, goed georganiseerde reis was en dat Amsterdam meer aantrekkelijkheden heeft dan men over het algemeen denkt. Dan kan men gaarne besluiten: « tot de volgende keer ! »

A. Ryckaert.

WETGEVING

Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Zitting 1972-1973 - 9 november 1972.

WETSVORSTEL

waarbij de Raad van State gemachtigd wordt, de schorsing van de tenuitvoerlegging van de administratieve beslissingen te gelasten.

Toelichting.

Doordat de staatsinmenging steeds groter wordt en de

bureaucratie de maatschappij steeds vaster in haar greep krijgt, is het nodig de enkeling uiteenlopende en afdoende verweermiddelen ter hand te stellen, wil men een vrije maatschappij in stand houden.

Ons voorstel heeft tot doel ons systeem van justitiële bescherming van de burger aan te vullen, zonder de regeling inzake administratieve geschillen volledig om te werken, al wordt de noodzakelijkheid van die omwerking door niemand betwist.

Het is bekend dat het beroep tegen de beslissingen van een administratieve overheid geen schorsende kracht heeft en dat een beslissing tot nietigverklaring soms in zodanige omstandigheden wordt genomen, dat het aan de particulier berokkende nadeel niet meer of slechts moeilijk kan worden hersteld.

Wij menen dan ook dat de Raad van State moet worden gemachtigd om, als er een beroep tot nietigverklaring ahangig wordt bij gemaakt, te gelasten dat de tenuitvoerlegging van de administratieve beslissing wordt geschorst tot uitspraak over de grond van de zaak is gedaan, indien de rechten van een particulier ernstig gevaar lopen.

Wetsvoorstel.

Enig artikel. — De Raad van State kan, op verzoek van de indiener van een beroep tot nietigverklaring, gelasten dat de tenuitvoerlegging van een aan zijn beoordeling voorgelegde beslissing wordt geschorst alvorens hij enigelei beslissing ten gronde neemt.

17 oktober 1972.

(get.) K. Piron

MEDEDELINGEN

Rijksuniversiteit te Leiden - Europa Instituut.

Programma

Postdoctorale Leergang Europees Kartelrecht.

Het Europa Instituut van de Rijksuniversiteit te Leiden organiseert in het voorjaar van 1973 een postdoctorale leergang Europees Kartelrecht. Het programma luidt als volgt:

20 januari 1973. - Inleiding door Prof. mr. P. Verloren van Themaat, hoogleraar sociaal-economisch recht aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

3 februari 1973. - « De rol van de Commissie bij de toepassing van het Europees mededingingsrecht », door drs. G.J. Linssen, afdelingshoofd bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

17 februari 1973. - « De beschikkingspraktijk van de Europese Commissie: art. 85, lid 1 », door Prof. mr. B. Baardman, bedrijfsjurist, tevens buitengewoon hoogleraar Europees recht aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam.

3 maart 1973. - « De beschikkingspraktijk van de Europese Commissie: art. 85, lid 3 », door Prof. mr. M.R. Mok, buitengewoon hoogleraar economisch recht aan de Rijksuniversiteit te Groningen, raadsadviseur van het Ministerie van Justitie.

17 maart 1973. - « Industriële eigendomsrechten en Europees mededingingsrecht », door mr. H.W. Wertheimer, juridisch en economisch adviseur van Philips' Gloeilampenfabrieken N.V. te Eindhoven.

31 maart 1973. - « Art. 86 », door Prof. mr. J.G. Schultsz, hoogleraar burgerlijk recht, handelsrecht, burgerlijk procesrecht en internationaal privaatrecht aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam.

14 april 1973. - « Het Hof van Justitie en de nationale rechter en de artikelen 85 en 86 van het EEG-Verdrag », door mr. B.H. ter Kuile, advocaat te 's-Gravenhage.

28 april 1973. - « Toekomstperspectieven van een Europees mededingingsbeleid », door Prof. W. van Gerven, hoogleraar aan het Instituut voor Handelsrecht van de Katholieke Universiteit te Leuven.

Tijdstip : zaterdagmorgen van 10 tot 12.30 uur.

Plaats : Juridisch Studiecentrum Hugo de Groot, Hugo de Grootstraat 27, Leiden. Tel. 01710-49641.

Kosten : 60 gulden voor de gehele leergang. Dit bedrag dient te worden overgemaakt op giro 9013 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Leiden, ten name van de Stichting Europees Instituut (rekening nr. 56 66 32 993).

Inschrijvingsformulieren kunnen worden aangevraagd bij het Europa Instituut, Hugo de Grootstraat 27, Leiden (tel. 01710-49641, toestel 338). De inschrijving sluit op 1-1-1973.

Belgische Vereniging van democratische juristen.

De Belgische Vereniging van democratische juristen onder het voorzitterschap van Mr. Jules Chomé hield op 21 november '72, te Brussel, onder de vorm van een lunch, een informatievergadering rond het thema van de « Democratisering van de toegang tot het recht » waarvan de « Wetswinkel » momenteel een konkrete realisatie in voor- melde richting is geworden.

Na een korte inleiding door ondervoorzitter Mr. Albert Vanderleener hield Professor Marcel Storme van de Rijks- universiteit Gent en advocaat te Gent een zeer gewaar- deerde uiteenzetting over het actuele probleem van de « wetswinkel ».

Hij wees in de eerste plaats op de motivatie die aan de grondslag ligt van de idee « wetswinkel » :

- een leemte vullen in de huidige organisatie van de rechtshulp,
- een nuttige aanvulling brengen in de juristenopleiding aan de universiteiten,
- een kritische functie vervullen t.o.v. het bestaande rechtssysteem en de huidige wetgeving,
- een politiek bewustmakingsproces helpen realiseren.

Inzake de gebrekkige organisatie van de rechtshulp kan gewezen worden op de vervreemding van het recht veroorzaakt door zijn taal en door de gebouwen waarin recht gesproken wordt, op de onzekerheid en de angst van rechtzoekenden gesteld tegenover de al dan niet schijn- bare machtspositie van de jurist, de magiër die zekerheid geeft, op het onmaatschappelijk karakter van bepaalde rechtspraak die soms een zeker onbehagen verwekt, op de vaak te dure en te trage procedure.

Spreekster legde er de nadruk op dat het evident is dat de wetswinkel geen afdoende oplossing zal brengen voor al deze gebreken en dat de wetswinkel geen doel op zichzelf is doch in feite automatisch zal ophouden te bestaan indien een fundamentele mentaliteitswijziging inzake de organisatie van het bestaande rechtssysteem kan worden gerealiseerd.

Ook de « wetswinkel » moet kritisch worden onderzocht. De mogelijkheid van niet gefundeerde adviezen kan worden opgevangen door moeilijke problemen, nadat zij door de rechtzoekenden zijn voorgelegd, in groep te bespreken ; het beroepsgeheim kan door een efficiënte organisatie worden gewaarborgd ; de continuïteit van de rechtshulp kan echter moeilijk worden verzekerd.

Uit het debat dat op deze uiteenzetting volgde kunnen volgende conclusies geformuleerd worden :

- de balie heeft als plicht de maatschappijevolutie van nabij te volgen ;
- zij moet bijgevolg alle aspecten van het experiment

van de wetswinkel aan een diepgaand kritisch onderzoek onderwerpen ;

— zij moet vooral openstaan voor de motivatie die aan de grondslag ligt van het ontstaan van de « wetswinkels » en moet onderzoeken in welke mate aan de gegronde kritieken kan worden verholpen, bvb. door een volledige reorganisatie van de dienst voor kosteloze raadpleging, ofwel door de medeoprichting van « wetswinkels » al dan niet met pluridisciplinaire aanpak, al dan niet in samenwerking met de universiteiten.

Yvette Vanneste.

Europese Faculteit voor Mens en Gemeenschap.

Studiedag :

Het Economisch Misdrijf (?)

Misdrijf zonder straf ?

Op zoek naar een nieuwe ethiek voor nieuwe vormen van criminaliteit.

De milieuvervuiler, de commerciële uitbuiters, de ont- duiker van sociale en economische verantwoordelijk- heden..., zijn zij misdadigers ? Of moet de maatschappij dergelijke praktijken beschouwen als een onvermijdelijk begeleidend verschijnsel van de economische evolutie en de maatschappelijke complexiteit ?

Moeten er andere economische opties genomen worden ?

Moet er een andere maatschappelijke moraal opge- bouwd worden ?

Heeft het gerecht voldoende gronden en mogelijkheden om op te treden tegen bepaalde asociale praktijken, die vaak niet eens als misdadig gevoeld worden ?

De nieuwe Nobelprijswinnaar Heinrich Böll en de Ame- rikaanse rechtskundige Ralph Nader spreken van de « gelegaliseerde misdaad ».

Gaat het hier werkelijk om misdrijven ?

Zijn er niet een aantal houdingen te onderkennen die in hun gevolgen de kwaliteit van het leven aantasten, zelfs al is in vele gevallen de intentie daartoe niet aan- wezig ?

En zo ja, moeten we aan het begrip « misdrijf » dan geen nieuwe inhoud geven ?

Ten einde tot een confrontatie te komen van ideeën en standpunten rond al deze vragen, richt de *Europese Faculteit voor Mens en Gemeenschap* op zaterdag 16 december 1972 een studiedag in, die zal plaatshebben in het auditorium van de firma Janssen Pharmaceutica te Beerse.

De studiedag richt zich tot alle belangstellenden, in het bijzonder tot hen, die zich bewegen in de gerechtelijke, economische en politieke kringen.

Het programma van de studiedag.

9.30 u. Verwelkoming.

10.00 u. *Dr. Jur. J. De Peuter*, Eerste-Substituut van de Prokureur des Konings te Turnhout : « Algemene probleemstelling — inventaris van de bestaande wetgeving en haar toepassingsmogelijkheden in de praktijk ».

11.00 u. *Prof. Dr. E. Leemans* (K.U.L.) : « Economische groei en wijziging in de sociale patronen : uitdaging voor een nieuwe ethiek ? »

12.00 Middagmaal

14.00 u. Paneeldiscussie : « Onze houding tegenover het economische misdrijf. Op zoek naar grondslagen voor een nieuw (straf)recht. »

Met medewerking van :

Dr. Jur. L. Ballon (monitor K.U.L.) : problematiek rond de bescherming van de gebruiker ; *Dr. Jur. H. Bocken* (assistent R.U.G.) : problematiek rond de bescherming van

het leefmilieu; *Dr. Jur. J. Schodts* (journalist B.R.T.): standpunt van de publieke opinie(makers); *Dr. H. Van den Enden* (assistent R.U.G.): standpunt van de ethicus. — Eventueel nawoord van Prof. Leemans en Dr. De Peuter. 15.30 u. Groepsdiscussies gevolgd door koffie met broodjes.

16.45 u. Plenum: groepsverslagen.

17.45 u. Slotwoord (waarvoor de h. A. Vranckx, Minister van Justitie, zal worden aangezocht).

Praktische inlichtingen.

Datum: zaterdag 16 december 1972.

Plaats: auditorium van de firma Janssen Pharmaceutica te Beerse.

Project en supervisie: Rechter Willy Bijl, Ondervoorzitter van de Turnhoutse Rechtbank.

Moderator: Dr. Walter Leirman, agoloog, Hoofd van het Centrum voor Sociaal-Agogisch Onderzoek te Leuven. Kosten: 300 fr. (middagmaal en vieruurtje inbegrepen).

Inschrijving: door invullen en insturen van bijgevoegde antwoordkaart en door storting van het verschuldigde inschrijvingsbedrag op de postrekening (9427.13) of één der bankrekeningen van de *Europese Faculteit voor Mens en Gemeenschap*.

Deelnemers: het maximum aantal deelnemers wordt vastgesteld op 140, zijnde de maximale capaciteit van het auditorium. Dat houdt in dat de eerste 140 inschrijvingen bij grotere belangstelling zullen weerhouden worden.

Inlichtingen: *Europese Faculteit voor Mens en Gemeenschap*, Kon. Astridlaan, 58, 2300 Turnhout. — Telefoon: 014/453.98.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jaargang 1972 - september.

Wetgeving.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jaargang 1972 nr. 9.

Paul-Henri Spaak. — Eerste deel: documenten, feiten en studies. — Tweede deel: Gemeenschapsactiviteiten in juli en augustus 1972. — Derde deel: Mededelingen, bronnen en referenties.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1972 - nr. 40.

Prof. mr. W.F.C. van Hattum, Kanttekeningen bij het wetsontwerp TBR. — Prof. mr. Th. W. van Veen, Alternatieve justitiebegroting. — Mr. G.E. Langemeijer, Wolfgang Friedmann. — Prof. Jhr. mr. H. F. van Panhuys, Petitionnement Vietnam (Dupliek). — Rechtspraak van de week. — Rechtspraak Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jaargang 1972 - nr. 5193.

Mr. V. A. M. van der Burg, Boek 2 N.B.W. en de zgn. oude stichting. — Mr. J. Janssen, Nogmaals Stichting Directiepensioen, met onderschrift mr. H.K. Faber. — Mr. A. G. Lubbers, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Erfrecht. — Mr. R. J. Polak, Rectificatie Boekbespreking. — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen.

nr. 5194.

Prof. mr. S.N. van Opstall, De regeling van de dwang-

som in het Gewijzigd Ontwerp voor het Derde Boek van het Nieuw Burgerlijk Wetboek (I). — Prof. mr. E. A.A. Luyten, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Huwelijksvermogensrecht. — Addendum en erratum. — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en mededelingen.

Ars Aequi. — jaargang 1972 - nr. 10.

Anneke Klein Lankhorst, Dwaling: wel of niet in Titel 2 van Boek 3 NBW. — W.J.N.M. Snoyink, De discussie over het kiesstelsel. — J. van Frankenhuyzen en E.J. Numann, Belofte... maakt zetels. — Rechtsvraag. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Wetgeving. — Ad valvas. — Jurisprudentie.

Journal des Tribunaux, jaargang 1972 - nr. 4804.

François Rigaux, Les notions de famille et le mariage en droit civil contemporain. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue critique de jurisprudence Belge, jaargang 1972 - nr. 3.

Service public. André Valwelkenhuyzen, Le principe de la non-rétroactivité de la loi et le fonctionnement des services publics. — Principes généraux du droit. André Vanwelkenhuyzen, Le principe de la non-rétroactivité de la loi et le fonctionnement des services publics. — Non-rétroactivité de la loi.

André Vanwelkenhuyzen, Le principe de la non-rétroactivité de la loi et le fonctionnement des services publics. — Non-rétroactivité de la loi. André Van Welkhuyzen, Le principe de la non-rétroactivité de la loi et le fonctionnement des services publics. — Fonds de commerce. Marcel Fontaine, L'inclusion des créances, valeurs et espèces, dans la composition du fonds de commerce. — Copropriété. Hélène Vlieghe-Casman, « De la recevabilité de l'action en responsabilité intentée contre l'architecte ou l'entrepreneur par un copropriétaire et relative aux parties communes d'un immeuble à appartements. — Copropriété. Hélène Vlieghe-Casman, De la recevabilité de l'action en responsabilité intentée contre l'architecte ou l'entrepreneur par un copropriétaire et relative aux parties communes d'un immeuble à appartements. — Examen de jurisprudence (1961 à 1969) Jean Van Ryn, Titres négociables Opérations de bourse. Opérations de banque.

Revue de droit familial, jaargang 1972 - nr. 2.

Avant-projet de réforme de la législation sur le divorce et la séparation de corps. — Jurisprudence.

Revue de notariat Belge, jaargang 1972 - nr. 2596.

Jacqueline Closset-Coppin, Des nouvelles dispositions légales relatives à la procédure du divorce et de la séparation de corps par consentement mutuel et au effets de cette procédure. — Revue de la jurisprudence belge. — Revue sommaire de la jurisprudence belge. — Revue de la jurisprudence étrangère. — Revue des décisions administratives. — Adoption. — Séparation de corps. — R. Warlomont, Balzac et les notaires. — Bibliographie. — Notariat.

La Revue Communale de Belgique, jaargang 1972 - nr. 10.

Bibliographie. — Adjudications. — Assistance publique (commission d'). — Etablissements dangereux, insalubres ou incommodes. — Pensions communales. — Police communale. — Police des étrangers. — Protection civile. — Rémunérations. — Salubrité publique.